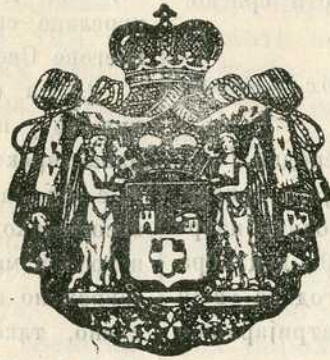

СРПСКИ СИОН

Год. XV

Број 22

ЗВАНИЧАН ЛИСТ ПРАВОСЛАВНОГ СРПСКОГ АРХИЈЕРЕЈСКОГ СИНОДА МИТРОПОЛИЈЕ
КАРЛОВАЧКЕ ЗА ДУХОВНЕ, ЦРКВЕНЕ И ЈЕРАРХИЈСКЕ СТВАРИ.

У Ср. Карловцима у уторник 15. новембра 1905.

ЗВАНИЧНО.

Рукоположени и произведени.

Високопреосвећени Г. *Лукијан Богдановић* епископ будимски благоизволео је јерођакона Доситеја Поповића, дворског економа рукоположити у Сент Андрији дана 6. (19.) августа 1905. г. за презвитера; јереја Ђорђа Голуба пароха помашког дана 11. (24.) септембра 1905. г. у Помазу рукопроизвести за протојереја и свршеног богослова Петра Павловића рукоположити дана 14. (27.) октобра 1905. г. у Будиму за ђакона, а 15. (28.) октобра 1905. г. за презвитера, који је одређен за администратора парохије у Чину.

Његово Високопреосвештенство Господин Епископ Бачки *Митрофан Шевић* благоизволео је чино и правилно рукоположити у светођурђевскоме храму у Новоме Саду свршенога богослова Секулу Попова дана 7. (20.) новембра 1905. за ђакона, а дана 8. (21.) новембра и. г. за презвитера, који је одређен за личнога помоћника пароху у Госпођинци; а свршенога богослова Бранка Милошевића дана 8. (21.) новембра 1905. за ђакона, а дана 9. (22.) новембра и. г. за презвитера, који је одређен за протопрезвитератскога капелана у Ст. Бечеју.

Ad бр. К. 1274/967. ex 1905.

Наредба

у погледу одашиљања званичних списа.

Висока кр. земаљска влада у Загребу доставила је овој конзисторији следећу наредбу ради доставе парох. звањима.

Кр. угар. министар трговине саопштио је овамо, да је наредбом од 16. липња т. г. бр. 33.304. ставио изван крјепости одредбу у смислу које се опсег од поштарине опроштених листова у три смјера са 10, 20, 30, односно 5, 15, 35. центиметара, или ако имаду облик свитка, у дужини са 30 и у промјеру са 15 см. не смије прекорачити, те да је опсег службених листова у три смјера са 10, 20, 45 см., а оних, који имаду облик свитка, и дужини са 45 а у промјеру са 15 см. установио.

Поштански су уреди упућени. да ове мјере прекорачујуће листове на отпрему не преузимају, те се исти имаду уз товарни лист као омоти предати.

Из седнице архид. конзисторије у Карловцима 18. (31.) октобра 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 1323/994. ex 1905.

Н а р е д б а

у погледу прославе 50 годишње свештеничко-архијерејске службе Његове Светости српског Патријарха Георгија.

Свима подручним срп. прав. парох. звањима и управама манастира.

Његова Светост, преузвишени Господин *Георгије Бранковић* православни Патријарх српски, Архиепископ карловачки и Митрополит, навршиће на дан св. оца Николе 6. (19.) децембра 1905. благословен од Господа 50 година своје славне свештеничке, епископске и патријарашке службе.

У низу минулих 50 година је Његова Светост испуњен најсветијим и најплеменитијим осећајима, да Му св. цркву обасјају топли светли зраци небеске светлости, и мили му народ српски узапредује у религиозно-моралном, просветном и економском погледу, учинио из свег срца препуно добрих, родољубивих и великих дела св. цркви и милом народу свом.

Сва добра и племенита срца духовне пастве, свију прав. Срба Митрополије карловачке, треба да су прожматим најтоплијим осећајима захвалности великим делима и добротинствима и признања Његовој Светости, који их је учинио. Особито верни Архидијецезе карловачке морају за хришћанску, моралну и родољубиву дужност свагда сматрати, одати благодарност и признање Његовој Светости и делима му.

50 година приноси на олтар Богу свемогућем наш љубљени, добри, седи патријарх Георгије топле жртве за напредак цркве и народа свог. 50 година тих добрих и великих дела, те свештеничке и архинастирске службе сачињавају један светао одсек времена, један период у историји оностране цркве и народа српског, који период мора читаву нашу цркву, и сав народ српски овом приликом достојно да прослави.

Па да би и верни Архидијецезе карловачке поводом тим могли достојно прославити педесетогодишњицу свештеничке и архинастирске службе Његове Светости, Патријарха Георгија, дати искреног израза синовље љубави и у својим св. храмовима уздигнути топле молитве захвалности за учињена велика дела Његовој Светости, налаже се часно-истом (за манастирске управе часно-истој), да има:

1.) у очи дана св. оца Николе 6. децембра о. г. у парохијској (за манастирске управе: манастирској) цркви у 5 часова у вече звонењем свију звона у трајању од једног четврт часа објавити узвишену свечаност педесетогодишње прославе свештеничке и архинастирске службе Његове Светости.

2.) На сам дан св. оца Николе 6. децембра има се у парохијској (за манастирске управе: манастирској) цркви после божаствене литургије одржати свечано благодарење уз сходан свештеников говор са амвона, о чему има часно-исто (за манастире: часно-иста) известити благовремено црквене општине и месне власти имено, тако и верне у цркви са амвона на 8 дана унапред, те их позвати на учествовање у тој прослави.

Из седнице архид. конзисторије држане у у Карловцима 18. (31.) октобра 1905.

Потпредседник.

Ad бр. 955/К. з. 666. ex 1905.

Н а р е д б а

пакрачке конзисторије о главним дужностима парохијског свештенства.

Свему часном и пречасном свештенству парохијском оба реда и мирском ванпарохијском Богом чуване православне српске епархије пакрачке.

Извјешћа окружних протопрезвитера о обављеној и ове године чино и прописно заједничкој свештеничкој исповијести свештенства, узела је епархијска конзисторија ова у потпуној сједници на *повољно знање*, а гледе оних свештеника, који томе чину ма с ког разлога нису могли присуствовати, издана је већ дотичним протопрезвитерима посебна одредба.

Но обзиром да се свештеници, који са исповиједи изостану, морају опомињати, да накнадно приступе тој светој дужности њиховој, то се овим свештенство *упозорава* на одредбу наредбе од месопусне недјеље 1897. бр. 15./през. да је дужно у таквим случајевима, не чекајући посебне одредбе, исповиједити се код протопрезвитера својега, или његова

замјеника, најкасније до празника Успе- нија Пресвете Богородице сваке године.

Епархијска конзисторија ова узима такођер на *повољно* знање извјешћа окружних протопрезвитера о одржаним *братским саборима* и поводом тим изражава признање јереју Мирку Продановићу, пароху Кусоњскоме, за труд и пажњу уложену у расправу реферата свога.

Расправљајући задано питање: „*Дужност духовних пастира старати се за сиротињу (убоге, биједне) на темељу св. Писма и црквене историје, те начин и средства тога старања,*“ свештенство је једногласно истакло ту дужност своју као Богом заповеђену: *Будите оубо милосјердци. Јакоже и Оцъ вашъ милосјердъ ѣсть.* (Лук. VI. 36.) И као што је Спаситељ дјелима својима потврђивао науку своју, тако и духовни пастир проповиједајући и учећи науку Божју, треба да се сам према њој влада и животом својим и дјелима потврди вјеру своју, јер *ѡ дѣла ѡправдѣтса человекъ, а не ѡ вѣры ѣдинна* (Јак. II. 24.). А добрих дјела тражи од ученика својих сам Спаситељ наш Господ Исус Христос ријечима: *Тако да просѣтитса свѣтъ вашъ предъ человекки, јако да видѣтъ ваша дѣла дѣла* (Мат. V. 16.) Добра дјела, која треба људи да виде од својих пастира, црта нам Спаситељ у бесједи својој о пошљедњем страшном суду и за то по готово треба духовни пастири да предњаче у добрим дјелима, јер ће иначе чути глас Господњи: *Идите ѡ мене проклати во огнь вѣчный, оуготѣанный дѣволъ и аггеломъ егѡ.* *Бзалкаѡса во, и не дасте ми ѣсти; возжадаѡса, и не напоисте мене; страненъ вѣкъ, и не введѡсте мене; нагъ, и не одѣжасте мене; боленъ, и въ темницѣ, и не посѣтисте мене.* (Мат. XXV. 41—43.) Из тих ријечи Господа видимо, да је за људе од одсудне важности — хришћанско милосрђе, јер: *блажени и милостиви, јако ти помиловани вѣдѣтъ, и милостиња, која се указује ближњима, указује се лично самоме Исусу Христу према ријечима Његовим: понеже сотвористе единомѡ сихъ братиѡ моиѡхъ мѣншихъ. мнѣ сотвористе.* (Мат. XXV. 40.) А сви су

људи особито хришћани, његова најмања браћа.

Имајући духовни пастир на уму дужност и важност старања за сиротињу своје парохије, он ће то старање своје вршити на разне начине, јер су разне потребе човечје, душевне и тјелесне, и јер су разнолики положаји, стања и звања људи у друштву.

За то сходно закључцима појединих братских сабора налази епархијска конзисторија ова слиједеће одредити:

1.) Сваки духовни пастир дужан је, да добро познаје прилике и потребе својих парохијана. А то ће постићи, ако се сваком згодом распитује за њихове домаће прилике. То распитивање не треба да се врши само приликом обављања разних свештенопастирских дужности, него у појединим случајевима треба нарочито посјеђивати односни дом и упознавати се са невољама које тиште било све чланове његове, било појединца. Већ сама посјета пастирева у много ће случајева подићи и оснажити клонуле духове.

2.) Према болести узима се и лијек. У њеким случајевима може духовни пастир сам помоћи, а у њекима потражиће судјеловање парохијана својих. А вршећи сам дјела милости душевне и тјелесне, пастир духовни примјером ће својим утицати на парохијане, да и они тој хришћанској дужности својој удовољавају и да га у вршењу томе потпомажу.

3.) Оне, који материјално добро стоје, треба чувати и савјетовати да властитом кривњом не допану биједи и невоље као н. пр. лијеношћу, немарношћу, пијанством, расипањем и т. д. У свима тима случајевима треба што чешће одлазити у односне домове и истицати и упућивати на познате примјере радиности, марљивости, трезвености и штедње. Особито треба духовни пастир да обраћа пажњу, да уклони рђаве обичаје расипања, којих се држе и богати и сиромашни при крштавању, свадбама, даћама и т. д., те да парохијане усавјетује и убиједи о грешном поступку њиховоме, и да је за душу њихову спасоносније, да један дио оног непотребног трошка подијеле сиротињи.

Тај свој рад треба духовни пастир да одпочне са богатима, те да у конкретном случају већ унапред поради, шта више сам руководи дотичну славу и весеље сведе на праву мјеру. Буду ли богатији одступали од рђавих обичаја, сиромашни у помањкању трошкова неће се тада ни задуживати у такове сврхе.

4.) У небројено случајева потребан је парохијанима *добар савјет* у разним потребама породичнога и друштвенога живота, и у таквим случајевима треба духовни пастир да се одазове с љубави и да даде савјета или упути, гдје ће га моћи добити, или да се лично заузме за дотичнога, те тако отклони невољу у коју би дотични пао, често и без кривње своје, или је већ упао.

5.) Духовни пастир нека узнастоји по могућности да се у парохији оснују *земљорадничке задруге*, које би не само материјално помагале чланове своје, него и упућивале на боље и напредније објелавање земље.

6.) Свима расположивим средствима треба стати на пут *кајишарењу*, јер је то рђава црта народа нашега, да богати давајући зајам сиромашноме, изискује велике и кажњиве камате. На тај се начин не помаже него одмаже сиромашу, који не може напредовати. *Ријечју* треба против тога зла јавно устајати и жигосати такове примјере, а сиротињи прибавити иним начином потребну новчану помоћ.

7.) Засновати и удесити по један дан у прољећу, љету и јесени, да се у те дане *ради сиротама*. Такви дани могли би бити „светачци“, када и онако свијет не ради себи, па га треба поучити, да је дужан бринути се за сиротињу, јер онај који милује сиротињу, поштује Бога, даје у зајам Богу, а узвраћа му се изобилно, и биће на страшном суду помилован.

8.) *Сирочад* треба удомити код добрих људи и узнастојати, да их под своје узму имућнији, а особито који немају дјеце.

9.) Врло су биједни у животу овом они, који су *лишени вида или слуха или говора*. Такове треба по могућности смје-

штавати у заводе за слијепе, глухонијеме, и у колико немогу бити примљени о земаљском трошку, треба иним начином средства намакнути. Изнемогле *старце и старице* без иђе икога, треба такође препоручити бризи милосрдних људи.

10.) У врло много прилика потребна је *новчана припомоћ* и за то треба по примјеру првих хришћана да се свака парохија брине за своју сиротињу. То прописује и §. 40. слово е) Превишњег кр. Рескрипта од 10. августа 1868. и ставља црквеном одбору у дужност да „*води бригу за сироте, удовице и убоге*“ и да бира слово н) „*старатеље сирота и убогих*“, који „*скупљају добровољне прилоге за сироте и убоге*.“

Епархијској конзисторији није познато, да би та одредба прев. кр. Рескрипта била досада у којој од оводручних парохија оживотворена. За то се ставља парохијском свештенству, као члановима по звању црквенога одбора, у дужност да у првој наредној сједници црквенога одбора, упозори црквени одбор на ту хришћанску црквено-автономну дужност његову, те да се донесу потребни у том предмету закључци.

Приходи у ту сврху треба да су *добровољни*, а не присилни и опће обвезатни.

Н. пр.: *сав приход таса о задушницама* да се употреби у ту сврху, јер приликом задушница, спомена мртвих, шта је љепше и Богу угодније, него сјетити се сиротиње, а тај је осјећај код народа нашега и онако развијен, јер сâм том приликом дијели за покој душе умрлога. *Други тас* о храмовној слави и другим великим празницима, кад се душа хришћанска у весељу своме треба да сјети и сиротиње. *Добровољни прилози*, било у нарави, било у новцу при разним породичним свечаностима: крсној слави, крштењу, свадбама, а и у жалости при случајевима смрти. Духовни пастир радећи на томе, да се уклоне рђави са расипањем скопчани обичаји, треба да поради на томе, да се парохијани било у радости, било у жалости сјете и сиротиње, а у томе треба свештеник примјером да

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

предњачи. На тај начин треба оснивати црквено-опћински сиротињски фонд.

11.) Постоје још „убошке закладе и одбори“ по политичким опћинама.

Духовни пастир треба да узнастоји да се и те закладе множе, а искреним заузимањем својим заслужиће и повјерење, да у убошки одбор буде изабран.

12.) Пастир духовни нека узнастоји, да имућнији, а особито они без потомства, иметак свој определијеле у *добротворне сврхе*, узимајући при том у обзир најпрече потребе било мјеста свога или цијелога народа.

А вршећи дјела милости душевне и тјелесне, треба духовни пастир сâм да има увијек на уму и да непрестано учи паству своју, да ће онај, који указује милостињу браћи, примити милостињу од Бога и вјечно блаженство.

Из сједнице прав. срп. епархијске конзисторије у Пакрацу, дана 20. септембра (3. октобра) 1905. г. држане.

По налогу епископа дијецезана.

НЕЗВАНИЧНО.

Д и п л о м а

сл. кр. града Сомбора за почасно грађанство Његове Светости Госп. Патријарха српског *Георгија Бранковића*.

М и

Муниципални одбор слободног краљ. града Сомбора, великом радошћу дајемо на знање свима, кога се ово сад и у будуће тиче, да смо у данас држаној ванредној главној скупштини својој закључком под бр. 270/зап. ех 1905. желећи и споља достојног израза дати осећају свега становништва нашег града, и оном особито дубоком поштовању, трајном и искреном поверењу, који смо имали према Његовој Светости, Преузвишеном Господину Георгију Бранковићу прав. патријарху српском и митрополиту, овом узвишеном мужу наше домовине и према многогодишњем пунозаслужном грађанину нашег града и члану муниципалног одбора,

приликом радосне педесетогодишњице свештеничке му службе Његову Светост Преузвишеног Господина *Георгија Бранковића*, православног Патријарха српског, Архиепископа карловачког и Митрополита, правог тајног саветника, члана мађ. горње куће, витеза реда гвоздене круне I. ст., кр. српских ордена Белога орла I. ст. и св. Саве, као кнежев. црногорског ордена Данилова реда великокрсника, у вичити знак неограничене захвалности, дубоког поштовања и искрене љубави према њему, изабрали једногласно и опћим одушевљењем за

Почасног грађанина

и на Њега пренели сва она права и привилегије, које су до сад почасни грађани слободног кр. града Сомбора уживали их и које ће у будуће уживати.

За веродостојност тога, издали смо ову своју диплому потврђену великим печатом градским.

Из ванредне главне скупштинске седнице муниципалног одбора слободног краљевског града Сомбора држане

у Сомбору 18. октобра 1905. године,

У име грађанства сл. кр. града Сомбора

(М. П.) **И м р а Х а у к е с. р.**
начелник града.

[Превод с мађарског.]

А д р е с а

даљске црквене општине Његовој Светости Госп. Патријарху Георгију Бранковићу.

Ваша Светост

Преузвишени Господине!

Између многих и многих поштоватеља Ваше Светости, радосно очекује и смерно подписана црквена општина даљска освитак дана Св. оца Николаја када ће Ваша Светост дочекати педесетогодишњицу Своје свештеничке службе Богу, цркви православној и народу српском.

А и како да се црквена општина Даљска не зарадује томе дану и не благодари Богу

www.Свемогућем, што је Вашу Светост жива и здрава очувала, — кад је црквена општина Даљска сироче и само једног добротвора познаје, а тај је: Ваша Светост!

Тужни дани беху наступили пред долазак Ваше Светости на Патријарашки престо становницима даљским; 7000 душа имало је да живи на 2800 јутара земље, па и из те земље морао се порез и остале даће издавати. Дани и године све скупље, издатци из године у годину све већи, а посјед увек један те исти. И када је становништво даљско у том горком искушењу већ у очајање почело падати, Провидност Божија посла на Престол Српских Патријараха Вашу Светост!

И каква разлика од оног времена до данас! Данас нема готово ни једне куће, која није добила од управе властелинства Ваше Светости земље за усјев и прехрану; нема готово ни једне куће, која нарочито у зимње доба не исхрањује своју стоку добивеном храном од славне управе Вашег Властелинства. Велику је задужбину Ваша Светост учинила и Бог милостиви нека Вам награду даде, јер Ваша је Светост доиста очувала ова три села у властелинству даљском од просјачког штапа!

Но имаде и других задужбина осим ове наведене.

Ваша Светост је имала милост на Свој трошак, а место нас оправити нам и украсити цркву на Водици Даљској; Ваша Светост је имала милост место нас по трошак око справака парохијалне цркве св. Великогученика Димитрија у Даљу сносити.

Добротом и дарежљивошћу Ваше Светости, основан је црквеној општини Даљској за будућа времена, а за наше потомство фонд: „Његове Светости Преузвишеног Госнодина патријарха српског Георгија Бранковића!“ којим ће се не само користити, него и дичити потомство наше!

А шта да речемо за најновију задуж-

бину Ваше Светости, за српску вероисповедну школу у Даљу!

Некад укинута и изумрла српска школа у Даљу, васкрсава, из мртвила ју је Ваша Светост у живот привела. Данас је баш освећен и ударен темељ новој српској вероисповедној школи, коју Ваша Светост српској православној црквеној општини даљској о Свом трошку подиже, не жалећи неколико десетина хиљада круна, само да код велељепног храма св. Великогученика Димитрија засија и велељепно здање, у ком ће се српска дечица учити, „Српска вероисповедна Школа.“

Ваша Светост, многомилостиви добротворе наш!

Подајници властелинства Ваше Светости, не могу а и неће никад заборавити доброту Вашу, јер је Ваша Светост још једну и највећу задужбину учинила, а та је:

Ваша Светост од својих предшаственика није наследила примера, али је Својим последоватељима оставила лепи пример, да се сећају сиромашних подајника Даљског властелинства и сачувају их од просјачког штапа!

Дозволите Вашу Светост, да и ми у радости нашој, што се ево приближио дан Ваше педесетогодишњице свештеничкога службовања — ускликнемо из дубине душе наше: „Бог милостиви нека подари здравља и живота Вашој Светости, још многе и многе године Богу на Славу, Цркви православној и народу српском на новос, а нашој дечици на утеху!

Целујући Вам Свету и дарежљиву Архиепископску десницу

Српска православна црквена општина.

У Даљу 20. октобра 1905.

Перовођа

Никола Лалић с. р.

Председник

Матија Кикановић с. р.

П О З И В

карловачког одбора за прославу 50. годишње свештеничко-архијерејске службе Његове Светости Г. Патријарха

Георгија Бранковића.

Благодат свесветога Духа родила је на дан св. оца Николаја 1855. године нашој српској православној цркви *дјакона* Георгија, и по милости Промисла Божјег узвела га је набрзо на виши степен *презвитерски*, а пред скоро 24 године и на највиши *епископски*, на којему га пред више од 15¹/₂ година нађе воља српског православног народа митрополије карловачке и постави на чело црквене области наше као *Архиепископа, Митрополита карловачког и Патријарха српског*, на столицу патријарха Арсенија трећег.

Ове године, на дан св. оца Николаја, навршује се дакле пуних педесет година, како је у свештену службу цркви својој и у службу духовнопастирску постављен

ЊЕГОВА СВЕТОСТ, ПРЕУЗВИШЕНИ ГОСПОДИН

ГЕОРГИЈЕ БРАНКОВИЋ,

ПО МИЛОСТИ БОЖЈОЈ И ВОЉИ НАРОДА

ДАНАС ПРАВОСЛАВНИ СРПСКИ АРХИЕПИСКОП, МИТРОПОЛИТ КАРЛОВАЧКИ И ПАТРИЈАРХ СРПСКИ.

Пола столећа служи цркви својој слуга тај Божји животом својим, душом својом, жртвујући дух свој, дар свој, време своје, иметак свој и снагу живота својега за корист оних који су му поверени и који су му се поверили, пробијајући се по неравним и неутрвеним, често пута и веома напорним и опасним путевима кроз дуги тај низ година, пуних труда и муке, зноја и напора телесног и душевног.

За пола века, подржаван милошћу Божјом, освојио је он срце узвишенога владара својега, Његова Цар. и Краљ. Апост. Величанства, **Франц-Јосифа I**, стекао је високу пажњу витешких **владарâ српских**, а и поверење и уважање **народа својега**, па је на свију тих страна обасипан и обасут сјајним доказима најпотпунијега признања за предано и трпљиво поднашање терета мучне службе, за вољно и успешно вршење исте.

А на свршетку те прве половине века, изјавио је и *велики део грађанства престонице Његове Светости* жељу своју, да и овом згодом, уз топлу благодарност Богу, ма и на најскромнији начин даде израза благодарности своје и признања својега седом поглавару цркве своје. На почетку друге половине века службе Његове, хоће то грађанство да се помоли

Богу за још сретнији и успешнији наставак исте. Ретки случај педесетогодишњице свештеничке службе, коју *Његова Светост, Патријарх српски Георгије* здраво и сретно доживљује, вољно је грађанство то по силама својим скромно, али и прикладно прославити, па је са договора својега, 30. октобра (12. нов.) о. г., изаслало нас потписане, да у име његово као **одбор за прославу педесетогодишњице свештенства Његове Светости Патријарха српског Георгија**, припремимо и урадимо све што је потребно за извршење жеље и воље тога грађанства у том погледу.

Одбор овај није могао на првом свом састанку утврдити одмах детаљан програм за ретку ту славу, али је решио

1., у очи дана прославе, 5. (18.) децембра о. г., да се после одржаног бденија у саборној цркви карловачкој, *Његова Светост* свечано и прикладно са стране грађанства поздраве,

2., на дан прославе, 6. (19.) децембра о. г. да се у саборној цркви карловачкој, после св. литургије, одржи молитва благодарена Богу и том приликом *Његова Светост* и у цркви поздраве,

3., истога дана, после благодарена, да се у патријарашкој резиденцији поднесу *Његовој Светости* честитања,

4., уколико надлежна црквена власт, на поднесену молбу овог одбора, због ванредне те прилике тог дана разреши пост, да се истога дана одржи у вече *Беседа са игранком*,

5., детаљан пак програм о свима деловима свечаностима да се установи, за времена објави и тачно изведе, и

6., пошто је високи слављеник, по милости Божјој и вољи народа, поглавар целе црквене области наше, те као такав и видљиви стожер целога нашега народнога црквенога и просветнога живота, прва међу нама личност, на коју се са свију страна погледа, сматра одбор овај дужношћу својом, известити у име оних који су га изаслали о свему вишереченом како власти црквенонародне наше и звања, заводе и корпорације, тако и све Србе православне у митрополији нашој, а и поштоватеље *Његове Светости* ван митрополије наше, с братољубном, топлим и учтивом молбом, да сви којима ово дојављујемо, на дан св. оца Николаја ове године духовно с нама буду и молитвама својима тога дана да потпомогну молитве наше код Оца небесног за повољно здравље, још дуг и сретан и добрим делима богато украшен даљи живот поглавара наше цркве, *Његове Светости Патријарха српског Георгија*.

Жали одбор овај неизмерно, што због неуклоњивих незгода, као тескобе у месту, зимског времена и других, не може све којима горње јавља, позвати у Карловце на прославу, нити сме на се примити одговорност и бригу да свакога кога би на тај начин позвао пристојно удови и угости, него се са своје стране мора ограничити једино на исказану молбу о духовном учешћу и молитвама.

Али, нађе ли се од браће, духовних синова и поштоватеља *Његове Светости* који, да га ипак срце повуче у Српски Сион, у Карловце, да

речених дана и лично учествује у светковини нашој; тај нека до 1. (14.) децембра о. г. жељу своју одбору овом дојави, а одбор ће се по силама својима драговољно и свесрдно постарати за стан и остало што би коме требало.

У Карловцима, 6. (19.) новембра 1905.

ОДБОР ЗА ПРОСЛАВУ ПЕДЕСЕТГОДИШЊИЦЕ СВЕЩТЕНСТВА ЊЕГОВЕ СВЕТОСТИ
ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГЕОРГИЈА:

Потпредседник:

Коста Николић,
одветник.

Председник:

Протопрезвитер ставрофор
Јован Вучковић,
ректор богословије.

Тајници:

Протопрезвитер Иван Маширевић,
проф. катих. у гимназији

Душан Сперњан,
професор у гимназији.

Ч л а н о в и:

Бајин Јефта, срп. нар. учитељ.
Врховац Радивоје, директор гимназије.
Вујић др. Винентије, привр. проф. богосл.
Гаврилов Манарије, конзист. бележник.
Добродолац Илија, књиговођа фонда Саве
Текелије.

Живковић Јован, протопрезв., проф. богосл.
Зеремски Иларион, архим., проф. богосл.
Илић Станно, занатлија.
Јанковић Светозар, трговац.
Јеремић Јован, окр. протопрезвитер.
Јовановић Влада, књиговођа срп. н.-цркв.
фондова.

Клисарић Моја, трговац.
Коларовић Пера, месар.
Коњевић Димитрије, кр. кот. судија.
Котур Душан, проф. у гимн.
Магарашевић Ђорђе, проф. у гимн.

Матић Марно, трговац.
Милић Душан, градоначелник, предс. срп.
правосл. цркв. општине.
Николић Влада, архитект.
Обреновић Лазар, градски сенатор.
Пајдан Федор, повер. сигурн.
Поповић Ђорђе, главни школ. надзорник.
Поповић др. Лазар, II. градски физик.
Поповић Марно, поседник.
Руварац Димитрије, протопрезв., уредник „Срп.
Сиона“.
Савић Јован, поседник.
Секулић др. Лаза, митроп. патр. и нар. цркв.
тајник.
Симеоновић-Чонић Јован, благајник срп. нар.
цркв. фондова.
Цветић Јован, ратар.
Филиповић Ђура, ратар.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

www.unl.rs

Наши парохијални домови.

Превишњи кр. рескрипт од 10./VIII. 1868., I. Б. §-ом 17. јасно је наредио да свака парохија мора имати свој парохијални дом. Да би ти домови што боље својој сврси одговарали, прописан је §-ом 18. у главном и план, по коме ће се они саградити.

Порећи се не може, да је добра намера руководила стараоца горњег наређења, јасно се види жеља њихова: да пароси дођу до свог сигурног и удобног стана.

Дотичући се тих §§. жалосно је, што приликом тога смемо само о доброј намери говорити; наређење пак, којим се хтела та намера остварити непотпуно је. За то и не треба никаквог архитектонског нити правничког знања, да се баш овде уочи слабо и површно старање наших власти — односно нашег законодавног форума за своје парох. свештенство.

Ако се и претпоставити могло, да ће се приликом градње једног парохијалног дома употребити солидан материјал и у ту сврху згодно место изабрати, као да ће и сама власт на томе настојати; ипак се ничим не да оправдати толика нехатност, у којој је заборављено наредити, да се имају подићи и зграде нужне за смештање хране, кад је већ парох остављањем му сесије на уживање, упућен а донекле и приморан бавити се икономијом.

Али још жалосније је, што многе парохије и пароси данас тако рећи вапију и за спроведењем поменутог наређења. Има пароха који су преживели 30 година своје мучне службе, прославили 30. годишњицу Рескрипта, и оплакали 30. годишњицу патње своје са парохијалним домовима. И после строгог наређења — да се најдаље за три године по односном нормалу имају саградити парох. домови, — сачувало се и до данас таквих парох. домована, у које ни у доба постанка тог оседелог строгог наређења, не би какав богаташ ни своје парадне коње хтео увести.

За доказ пажње и свесрдног старања наших власти о свом парох. свештенству, а као пример омаловажавања парохијана спрам пароха, и жеље пароха да дође до

каквог таквог парох. стана, — може послужити тај факат, што је у једном месту благочастива општина једну општинску бикару најједноставније преудесила за парохијални дом тако, да се још дуго после тога по мирису могло закључити, ко су били предшастници дотичног пароха!

У последње време замењен је не баш много бољим један особити екземплар — парох. дом од плетера, који је имао ту пријатну особину, да из њега змије извирују. Станови на брвна са једним редом цигаља или черпића обични су; набој исто тако. Кров од шиндре, трске није редак, а кад бисмо тражили, тешко те не бисмо нашли и од сламе. Непатосане су собе врло често изузетак; двориште односно башта ограђене некако или никако; куће саме, и где одговарају нормалу и где не одговарају, већином су неоправне, тако, да се често баш по томе на први поглед и може познати — парохијални дом. Да ли прокисава, то је већ лична ствар дотичног пароха, као и то, да ли је можда заражен каквим немилним инсектима.

Све то није чудновато, кад знамо, шта све те куће нису преживеле, док нису аванзовале до парох. домована. ако већ то за једну кућу, како изгледа, и није деградација бити парох. дом. Зар се једна стара изанђала школа у недостатку парох. дома без и најмање оправке и преоправке по закључку цркв. скупштине, на пристанак парохана, а по одобрењу високославних нам власти удостојила части парохијалног дома? Немамо ли зар и таквих парох. домована, чија спољашност и данас сведочи, да су то првобитне куће пропалих трговаца? Мал' те не ће и данас бити у животу један парохијални дом, чија конструкција — у колико то вредна попадаја није могла скрити — са свим јасно сведочи, да је то некадањи општински „херберг“. Није ли, дакле, за биртију, за трговину, за школу, за бикару и т. д. — за парохијални дом може бити!

У таким приликама, је ли онда чудо, што где-који свештеник у бризи за своје

и својих ближњих здравље, откида од својих уста те зида себи свој — свакако угоднији него парохијални — дом, да макар и оно мало драгоценог здравља, што му га није неудобност парох. домова сатрла, за своје старе дане сачува, ако није рад, да изнемогао спадне на месечни дар од 50 круна. Неоправдани су онда и повици на таког свештеника, што поред парох. дома у својој кући живи.

Тешко пада та патња са парох. домовима нама, који смо кроз гимназију и богословију под лабавим надзором заводских лечника, и тадање управе тако рећи окаљени неудобношћу карловачких станова, у колико због нездравости њихове нисмо под извесним дефектима ступили у свешт. службу. А како ће се с њима борити будућа наша браћа, данашњи семинарци, којима је дарезљива рука Његове Светости отворила врата оне дивне палате са свима удобностима, — јадаће нам се они, ако и у том погледу не буду срећније будућности.

Како немилу делују на одушевљење младог свештеника те немиле околности у погледу парохијалних домова, знамо сви, а најбоље они, чији је први корак у свештенички живот водио преко порушене Ђуприје, кроз разваљену или никакву капију, преко раскопаног прага у одаје парох. дома, на којима неби свештенику позавидео ни узник по где које казнијоне.

Колико је парохија са лошим парох. домовима, не можемо знати, али их је свакако велик број; — знамо пак да број парохија без пар. домова прелази стотину! И не би нас то задивило, кад не бисмо знали, да су у тим парохијама већином богате наше црквене општине. Многе од њих претвориле су се тако рећи у друштва за спекулацију, — купују земљу, зидају палате за хотеле и каване, а свог пароха пуштају да живи по којекаквим кућеринама, и да се као последњи варошки писарчић сељака. Овде не мислимо осудити црквене општине зато, што стичу себи иметак; него осуђујемо њихову једнострану икономију, која би се дала упоредити са неразумним располагањем човека, који купи, рецимо, добар

капут или бунду, а иде у подераној обући или бос.

Добар део крививице због оскудице парох. домова, пада и на парохе, бар на оне у богатијим прив. општинама. У много случајева недостајало је само њихово заузимање за ту ствар, коју пренебрегоше ваљда ради „масне“ станарине, или само ради тога, што имају своју наслеђену кућу, за коју не би добили толико кирије, колика им је станарина од црквене општине.

Најгоре стојимо како свагде, тако и овде са нашим сиромашним цркв. општинама односно парохијама. За њих се нико не отима, осим по где који свештеник и то из фамилијарних околности, или ако је случајно добра сесија. Оне су обично школе неуких администратора, какви већ долазимо из богословије у живот; школе, којих се после „прописане“ двогодишње праксе и положеног стечајног испита пошто-пото решавамо. Брига о томе поред материјалних неприлика, апсорбује нам толико снаге и времена, да нам је мало или ни мало не остаје за рад око побољшања како моралног стања својих верних, тако и материјалног стања свога. Узмимо још у обзир, да су у већини тих слабих парохија у свима дијецезама до скоро, а у неким још и сада, одслуживали калуђери, који нити су имали разлога, а нити су позвани да се брину о овом последњем. Па може ли нам бити чудновато, што су те парохије у сваком погледу забатаљене и запарложене, те наравно да немају ни парох. стана или да имају некакав; — ником није требао, нико није тражио, и на том је остало до данас. А власти? Оне се задовољавају са параграфима; оне мисле ваљда, да су својој дужности удовољиле, кад су какво племенито наређење створиле. То није ни пола од онога, што се од њих тражи. Наређење једно треба и у живот спровести; тако је и с овим у погледу парох. домова. Па ако је то било тешко, управо немогуће спровести за три године, што се и без наочари могло одмах предвидети. — ипак смемо отворено рећи, да се то лако могло учинити за 30 година.

На који се начин мислило доћи до новца потребног за подизање парох. домова, непознато је, премда је и у доба састављања Рескрипта, познато било, да многе црквене општине немају никаква иметка, из кога би се тај новац створио. Не налазећи одговора на то наше питање нити у Рескрипту нити у доцнијим наредбама, још оправданијом држимо нашу сумњу, да се на подизање домова у смислу Рескрипта озбиљно мислило, те нам је у толико неозбиљније и оно наређење: да се најдаље за три године парох. домови имају подићи! Ако се до новца у споменутој сврху није мислило доћи распорезом по извесном кључу, који би у многим случајевима и насилно обављен и укупљен морао бити, — за неуспех у сваком другом случају гарантује нам размаженост наших цркв. општине, које су по истинитим речима блаженопочившег епископа Никанора Грујића „примиле из Рескрипта само оно, што им доноси моралну несрећу, . . . а слабо се осврћу на оно што им пада на терет и т. д.“

Узмимо дакле, да је једино средство — бар у оним цркв. општинама, које немају иметка, — да се до новца дође, распорез. 4000 Круна можемо узети да је доста за подизање куће по нормалу, какав Рескрипт за парох. дом прописује, ако још уз то претпоставимо, да се има у приправности земљиште за тај посао. Пренесимо се сада у доба постања Рескрипта, па знајући колико натеге имамо са укупљањем парохијала, који и у најбогатијим општинама износи нешто преко 2000 круна — признати морамо, а с нама и ствараоци Рескрипта, да се ни у најбогатијим парохијама не би тај новац укупио за 2 године, а у сиромашнијим ни за 20. Природан резултат и таке комбинације, биле би данашње наше „станбене“ прилике.

Са тако неповољног закључка вратићемо се натраг у намери, да потражимо друге претпоставке, које би давале изглед на колико-толико утешнији резултат.

Требало је мало више блажности и промишљености у наших саборлија при ства-

рању одредбе, али у толико више строгости и одлучности у извршних власти при извршењу исте. — Онога првога није могло бити, што се код нас на решавање животних питања не доспева због врло велике галантности у располагању с временом. Половина наших саборских седница жртвује се, рецимо, адресној расправи и верификацији посланичких мандата; строго се пази и жестоко се бори, да у народно-црквени сабор не уђе каква особа непоћудна извесној политичкој странци, а најпосле нико и није крив тим животним питањима, што су тако малерозна, да могу доћи на дневни ред тек после верификације и адресне расправе: *tarde venientibus ossa!* — Међутим доспева се и ако на брзу руку, да се донесе закључак о укидању црквене свести и т. сл. — Карактеристично је, да овом приликом споменемо и то, што писац „Тумача закона, повластица и т. д.“ опширно „тумачи“ §§. који говоре о активном и пасивном праву избора за цркв. скупштину и одбор, о „и сувише растегљивом појму“ црквене свести и т. д., и ако су баш ти параграфи довољно јасни и прецизирани, а не тумачи она два параграфска кретена (§. 17. и 18.) који врло оскудно, сакато, кретенски говоре о парохијским домовима и подизању истих.

Да пређемо на ствар. Кад се већ могло знати, да се за три године по одредби не ће моћи готово нигде подићи парох. домови, чему нам је најбољи сведок данашње стање, а први и прави кривац непромишљено и брзоплето наређење; — требало је што се тиче рока подизања парох. домова, заузети сасвим друго становиште. Рок, до кога би се свугде морали подићи парох. домови, није смео бити један, једнак и општи, — него је требао бити установљен према снази општина. У колико су оне снагом неједнаке, у толико је морао бити и неједнак рок, па макар он у најгорем случају за извесне општине био 20—30 год. Олакшање, уз строги и тачан надзор над извршењем одредбе гаранција су за успех; а то је баш ово главно, што не достаје

www.тој нашој уредби, а друго нашим бар извесним властима.

Нисмо без наде на нову уредбу о дотација. Па крај оваких прилика, зар би била неоправдана жеља за побољшањем и ове за сада црне тачке нашег дотацијоног питања? Нарочито држимо да би било од преке потребе разбистрити и питање у погледу намакнућа средстава за подигнуће парох. домова, да и опет не би и евентуалне нове одредбе остале мртва слова, каквих и иначе у нашим уредбама и сувише имамо. Оскудици средстава не би било тешко доскочити.

Тешко би било чекати једну црквену општину да набави новац за подизање (и то још) парох. дома, кад је нико на то не тера; али не би било тешко *присилити* цркв. општину, која нема парох. дома, да прими (макар и бескаматни) зајам из наших народно-црквених фондова, којим би морала подићи парох. дом. За отплату тога бескаматног зајма сума од 100—300 круна годишње морала би се распорезом осигурати, или, ако су чисто црквени приходи довољно велики, из њих потребну суму за отплату тога дуга одредити.

За подизање парох. домова добија се и припомоћ од државе; знамо да се данас до те припомоћи не долази лако; треба, тако рећи, имати већ подигнуту кућу, и тек онда се добије припомоћ, тако да би је лакше било добати за отплату зајма утрошеног у парох. дом.

Ово би по нашем мишљењу био најсигурнији, а уз то и најлакши начин да стечемо свугде парох. домове, који би задовољили жеље парох. свештенства, одговарали свештеничком угледу и околностима времена, а донекле и игијенским прописима, који се свугде у обзир узимају. А најпосле доста смо и живели од милости и милостиње. Све се бори за своја права, имамо их ваљда и ми, а и заслужујемо их: *Ице мы дѣхвнамъ сѣахомъ вамъ, велико ли, ице мы ваша тѣлеснаа пожнемъ.* (а Кор. IX 11.).

Ј. С. К.

Антиалкохолизам у основној школи и у науци вере.

— Парох Владимир Милутиновић. —

Глагола ђмѣ: паси љици моѣ.

Јов. 21. 15.

Нисмо поставили себи за задаћу да испитамо од куда, од када и како је то дошло, но само констатујемо да је бацилус алкохоликус инфицирао скоро цео свет. Сваки знатнији момент у животу: венчање, крштење, погреб, свечарство и т. д. пропраћа се пићем и повећих количина жестоког алкохолног пића. Нема ли *titulus a*, он се ствара, позива се пријатељ на чашу разговора; *gradatim* долази се до тога да се пије и без *titulus a*, па и *solo*. Зараза је опћа, па у ширим круговима не баш тако зазорна. Сматра се за природно и дозвољено пити се у свечаној згоди, како веле „угрејатисе“, „расположитисе“.

А што је најгоре, и на што баш хоћемо да ударимо нагласак, то је околност да се и деца овом zarazом инфицирају, а пружају им се на све стране прилике за то. Тамо отац алкохоличар шаље дете у биртију по жестоко пиће, пружа му дакле прилике да и оно од тог по њега сатанског нектара из флашице путем гуцне. Овде опет ради комодитета шаље се дете у подрум по алкохол, а „ко мед вади, прсте лиже“. Неки опет родитељи из погрешног уверења да алкохол добро чини, дају деци одређене и тачне оброке. Дете иде у биртију да зове алкохоличара оца кући, а он га напоји па отпрати од куда је и дошло. А у сватовима, свечарима, зар сте једаред видели да пијана деца коло воде. Наши учитељи нам причају, да на појутарје свечарства бива и у школским локалима „свашта“ од свечарске деце. Ето, зараза ова не штеди ни младе генерације! Изгледа да је опште уверење, да су људи: *fruges — vini — consumere pati*, како би рекао Хорац¹ а српски народ понаособ подражују на пиће у народу раширена песме о Краљевићу Марку, овом „песмама преуз-

¹ Ер. I. 11.

вишеном и храбром пијанцу“, како рече Иларијон.²

Опће је уверење рекох, да редовно конзумирање извесне количине алкохола крепи, јача; па ипак неће бити дословце тако. Ево знаменити научењак професор Dr. A. Форис* вели: „На темељу многогодишњег и знанственог искуства, нарочито гледе састава, деловања живчаног устроја и штетности, које му прете, а особито пак мозга, сматрамо, да је употреба алкохолног пића, као пива, вина и воћног вина штетна: јер жестока пића на темељу искуства општењују тканину, из које мозак се састоји. Само се по себи разумева, да је ова штетност куд и камо већа у младим годинама т. ј. кад се мозак развија“. Но када би органски потпуно развијени људи били толико морално јаки, да се ограниче само на редовне малене количине алкохола ни по јада; али где је толико моралне снаге, да се опре разним социјалним искушењима, да не подлегне обичају који свом силом у разним згодама пресири на конзумирање и већих, па и великих дђза?! Какво чудо дакле да овај, или онај човек, кога животне прилике доводе чешће у „друштва“ инфицирана алкохолном заразом, постане и сам алкохоличар!

А шта значи бити алкохоличар, нека нам каже велики талијански психијатер Lombroso³ кога цитирамо:

„Повест породице Јуке доказала је, да се наследство у односу према пијанству и његовим последицама показује тврдокорним и пуним проплети. Од јединог пијанца Макса Јуке потиче и родило се у току од 75 година: 200 лопова и убијца, 280 слепаца, блесана, несвестичавих, 90 проституткиња, те 300 прерано, у нежној доби преминуле деце; цело то потомство коштало је државу око милијон долара. — Но ова породица Макса Јуке-а није осамљен случај. По-

² „Прилог к испитивању срп. јуначких песама“.

* Како г. писац пише доста нечитко, што је у опште мана код млађих људи, не знамо да ли је мислио Форис-а или Форел-а, јер се може читати и једно и друго.

Молимо г. г. писце, да изволе а особито имена јасно и читко написати.

Уред.

³ Genie und Irrsinn. C. Lombroso übersetzt von A. Courth.

требно је само отворити дела модерне знаности, па да нађемо више него један оваки па и чуднији случај“.

„Четири брата Dufay — тако пише Taguet беху несумњиво за то одана пијанству, што им је то урођено било. Најстараји скочи у воду и удави се, други се обеси, трећи прореза себи грло, а четврти скочи са прозора трећег ката“.

„Морел приповеда о неком пијанцу, који је имао седам синова: први је у 22. години полудио, други је био блесаст, двојица умреше у детињству, пети је био хировит и мизантроп, шести хистеричан, и напослетку седми честит раденик, али слабих, раздражљивих нерава. — Други неки пијанац имао је 16 деце, од којих петнаестеро умре у нежној доби, а преживело беше падавичаво“.

„Но овим још није исцрпено све што се може рећи о наследним последицама пијанства. Флеминг и Демо су доказали, да не усађују само обични пијанци своје потомству наклоности греху, злочинству или лудилу, него да шта више и деца иначе умерених родитеља, која се зачну у моменту пролазног пијанства, носе у себи клицу падавичавости, одузетости, лудила, блесавости; пречесто се рађају са сасвим маленом главом и пате на душевној слабоћи која при најмањем узроку прелази у лудило. Тако загрљај једног пијаног човека може бити кобан по читаве генерације“.

Из овога резултира, да је највећа несрећа у томе, што се алколизам наслеђује, прелази на потомство алкохоличара, и тако ствара безброј зала. С једне стране дакле алкохолска херeditација, с друге опет директно напијање деце алкохоллом руши младе организме, разара омладину, ту узданицу народну. Dr. Gudrum⁴ тврди да је алкохол отров, да је то „најодурнији и најопаснији враг човечанства“. Он је доказао да деца и са мајчиним млекоу сисају алкохол, ако она тобоже ради окрепе није жестока пића; да алкохол код деце узрокује акутно и хронично отровање; да он квари, пречи и погоршава пробаву; да се од алкохола

⁴ Alkohol i djeca. Dr. Fran S. Gudrum.

разболу јетра, бубрези, срце, мозак и живчани систем. Он наводи да је „Кендер истражио деловање малих оброка алкохола на интелект деце у старости од 6—15 година, па је нашао, непобитно доказао, да алкохол ствара изванредан лабилитет дечјега живчаног сустава, отупљење душевних способности, пренапетост и ослабљење моћи мишљења, растрешеност, немар, умор, поспаност; да штетно делује на ћуд и значај, те се рађа дрзовитост, непослушност, ... код оваке се деце обично рађа прерано и сполни нагон, превремена зрелост“.

Алкохол је дакле зло каквих је мало у свету, па ипак река ове заразе тече, расте, буја, шири се, али и носи и дере све што стигне — па тако рећи и без уставе. А и какво чудо, кад државе из алкохолизма граде капитал, а шире масе народне немају ни појма о томе да је алкохол отров, а сувише љуљускају се у уверењу да је окрепљујући и освежујући медикаменат — па и за децу. Део интелегентнијег друштва труди се до душе, да постави уставе и бране овој бујици. Отуда друштва абстиненцера, темперенцера у иноземству, а међу нама антиалкохолична друштва „Побратимство“ у Фочи, и срдачном добродошлицом поздрављени „Спас“ у Сомбору. Дobar почетак и у добри час, а Боже дај да се из овога заметка развије борба оштра, борба на све четири стране, рат очајан, рат алкохолу, рат уверењу да он окрепљује и да уроди плодом здравственога напретка нашега народа, плодом испражњења болница, лудница, казниона, које према статистици добрим делом и алкохол пуни.

До данас антиалкохолизам — бар код нас — имаде свој извор у приватној иницијативи; званични кругови као да још не увиђају потребу антиалкохолистичке акције. Радосна је новост наредба угарског министра у погледу борбе против алкохола у школским уџбеницима, коју ће без сумње наша стручна школска анкета прихватити и оживотворити.⁵

Школа би била моћан фактор у

борби тој. Њен посао не би смео бити само негативан у томе правцу т. ј. да укори, казни, посаветује дете за које дозна да се олкохолизира, него позитиван, намеран, с планом удешен утецај на неразвијено дете, да га развије у правцу, да самостално одбија и помисао на пиће жестоких пића, својом снагом и из уверења.

У ову сврху потребно би било у школске уџбенике унети серију антиалкохоличких чланака или штива, у којима би се по могућности у конкретизованом облику износила штетност алкохола по здравствено, морално, и материјално стање човеково. Учитељство би пак требало примити антиалкохолистичку наставу као ствар љубави своје спрам повереног му подмлатка, који под честим дејством отровног алкохола љуто страда, и као потребу срца, које код правог васпитача куца за срећу и напредак васпитаника; — ни пошто пак као нови терет и дужност, него као наравни развитак наставног организма. Када се јавни насади поверају пажњи публике, како да антиалкохолизам код деце не препоручимо пажњи учитељства и школе бар?!

Но ако посмотримо постојеће уџбенике — читанке у комуналним школама Троједничким у светлости антиалкохолизма, чудом ћемо се зачудити. У три књиге уџбеника, читанкама II. III. и IV. разреда — осим једног јединог изузетка⁶ — нигде ни спомена о отровности алкохола, напротив не пропушта се навести као да је чашица жестоког пића нека окрепа, тако у читанци II. раз. 29. 70. чланак.

На почетку сваке читанке згодно су одштампани „школски прописи“, колико користи када би деца чим отворе читанку на том видном месту, међу школским прописима читала фетом наштампане речи: деца не смеју ни пошто пити жестока пића, јер у њима има отрова.

Кад већ школски уџбеници уз „дивљи першун, велелибе, бунику, отровне гљиве“, не војују и против алкохола као отрова, који је узрок не само силних бо-

⁵ Срп. М. Гл. 16. III.

⁶ Читанка IV. разреда. „Dječji zlotvori na stolu.“

лести него и превеликог процента моргалитета у нас, а особито кад наше деце (познато је да жене у бабињама пију ракију), против алкохола који је отац неморала, обценитета, ласцивности, дужни су учитељи и свештеници својом побудом латити се бојевног оружја.*

За овај рат потребан је заједнички прављени Feldzugsplan. Код ушколавања деце присуствују према закону и дечји родитељи, каква дивна згода да им се поред осталих упута каже, да и школа саветује и морално забрањује давати својој деци жестока пића, јер у њима имаде отрова који шкоди дечијем здрављу, а и заглупљује их, тако да теже уче у спору у наукама напредује.

О св. Сави сакупљено је у школи поред других и опет леп број родитеља, ево згоде да се понови и антиалкохоличка поука родитељима — благослов св. Саве неће изостати.

О годишњим испитима не пропуштамо се обратити ученицима кратком поуком. Додирнимо се и антиалкохоличке теме том приликом, али се окренимо и присутним родитељима у тој ствари!

Немачке школе практикују с времена на време слати родитељима ученичким цедуље, којима се подржава веза међу школом и домом и потсећају родитељи на дужности своје према деци,⁷ — добра мисао, примимо је и ми у свој план, али уврстимо у њих и антиалкохолички елеменат.

Испитне наградне књиге изврсно би послужиле у овој мисији. — Но осим свега овога, наћи ће вољан учитељ још много згода и прилика предавањем разних чланака, да децу и антиалкохолички васпита.

* Поштовани вредни млади г. писац, нека нам као старијем не замери и нека послуша наш савет, да престане без нужде употребљавати стране речи.

Ми знамо једног старијег писца, који „обичествује“ употребљавати врло често стране речи; но исто то чини ив сујете да га други држе за „ученог“.

Ако смо ради, да нас они који читају наше саставе и разумеју, пишимо им тако, да не морају завиривати у Fremd-Wörterbuch, шта значи која реч. Уред

⁷ Christlich-pädagogische Blätter. XXIII. Jahrg. S. 38. Wien, 1900.

Свештеник. Као интелегентан члан друштва, свестан је он пагубних последица толико развијеног алкохолизма у српском народу. Свестан је да је и алкохолизам једна јака котва, која кочи точак напретка нашега народа на пољу здравственом, моралном⁸ и материјалном. Тако као интелегентан члан друштва, а као свештеник знајући „ѣкѡ тѣлесѡ ваѡа храмѡ живѡагѡ вѡ насѡ Ѣтѡгѡ Дѡха сѡтъ“,⁹ знаде и то да се тај храм Духа св. пречесто скврњи алкохолом „вѡ нѣмѡже ѣсть влѡдѡ“ како каже божествени Павле,¹⁰ и да скврњиоци тога храма царство Божје наследити неће,¹¹ с чиме се и Златоусти тврдо саглашава¹²; — настојаће из љубави и страха да му поверена паства не пропадне¹³ свом снагом, да сузбије тако одомаћену употребу алкохола, да уздрма дубоко укоренењено уверење пастве о корисности жестоких пића и по здравље дечије. Црквене проповеди у овоме правцу неће остати без некога ефекта, но потпуни ефект постићи ће тек тамо, где су слушаоци антиалкохолистички васпитани.

За ово васпитање поред дома најзгоднија је школа, а свештеник је као катихета позван да узме учешћа у антиалкохолистичком васпитању деце, — посреством науке вере.

Док дође ред — и ако добри и милостиви Бог да — потрудићемо се да у катихезе, које смо у „Богословском Гласнику“ почели штампати, унесемо читав антиалкохолистички систем, пошто смо уверени да без тога не сме остати настава у вери одвосно рел. моралу, која је позвана да у дечија срца улије колико љубави према врлини, толико одурности према греху, — а алкохол је један од

⁸ „Одломци из пастирског дневника“. Јован Ж. Бута. „Пастир Добри“, страна 70.

⁹ 1. Кор. 6. 19.

¹⁰ Еф. 5. 18.

¹¹ 1. Кор. 6. 10.

¹² Омилија на оне који пијанче.

¹³ Пр. С. 31. 6. — [Моли бисмо и г. писца и остале писце, да изводе код навода навести тачно навод. Јер н. пр. колико њих има који ће знати, шта значи ово: Пр. С. Ако значи — што држимо да је и г. писац мислио Приче Соломонове, онда се тај навод не може тако скратити.

Буни нас само то, што се у 31. 6. прича не вели оно што г. писац наводи. Уред.]

седам родоначеоника греховских. Но док се то не збуди, учинићемо већ сада неке преко потребне напомене.

Молитва Господња.¹⁴ Четврта молба: „Хлѣвъ нашъ насѣиный даждь намъ днесь..“ у овој молби молимо, да нам Бог да све, што је телу и души потребно. За тело је потребна храна (пиће), одело. Какво пиће? Чиста вода. Жестока пића су телу непотребна, шта више шткодљива. За ову тему може се сачинити посебна катихеза, у којој ће за степен предавања згодно послужити за децу интересна библијска приповетка о Израилцима у Мери.¹⁵ или о стени на Хориву из које од ударца Мојсејева потече вода.¹⁶

Седма молба . . . но избави насъ ѿ лъкаваго. Овде молимо да нас Бог сачува од лукавога ђавола, особито од греха и вечних мука. Шарелман¹⁷ каже: „Der Maler, der den Teufel uns glaubhaft malen wollte, der müsste ihn malen mit der vollen Flasche als Symbol seiner stärksten Kraft“. Ја налазим за нужно, да и ми нашим катихуменима код ове молбе кажемо речи Шарелманове, јер лукави као што је познато из цуне флаше алкохала точи: безсрамне речи, такве песме, богохулства, неморал, дакле грехе против треће, седме, десете заповести, који човеку спремају вечне муке, од којих баш и молимо избављења у овој молби.

Трећа заповест Божја. Не потежи узалуд имена Господа Бога својега. Узалуд потеже име Господа Бога својега онај т. ј. који Бога грди или ружно говори о Богу. Богохулство је јако код нас Срба раширено, то и деца посведневно на жалост чују. Овај се грех особито градира у пијаном стању — али и казна је према греху. Овде испореди содомско стање са данашњим; сумпорни и огњени дажд био је казна за оваки грех. Укажи на разне болести на народу, стоци (свињама), виновој лози и т. д. — као казне за богохулство. Позови у примени

¹⁴ Катихизис Др. Георгија Летића.

¹⁵ 3. Мојс. 15.

¹⁶ 2. Мојс. 17.

¹⁷ H. Scharrelmann. Weg zur Kraft der herzhaften Unterrichts, zweiter Theil. Hamburg 1904.

на чување од овога богомрског греха и од пића алкохола, који овај грех рађа.

Четврта заповест Божја. Сећај се дана одмора, да га светкујеш. . . Недеља је дан светковања, молитве и добрих дела. Има људи који веле: недеља и празник је за жене дан одмора и разонођења. Па какво им је то разонођење, да ли хришћанско? Нипошто! Погледај у те дане у биртије, па ћеш видети пијане људе где лармају, вичу, пеују, грде, праве читав пакао, а у том пијаном паклу ђаво најзгодније лови душе људске. Недељом ради пића највише душа пропадне. Децо, када одрастете не опијајте се у дане недељне и празничне, јер ћете тако претворити дан Божји у дан сатанин — изгубићете душу. Разонођење ваше нека буде у те дане: молитва, добра дела, читање ваљаних и богоугодних књига, шетња у природу Божју, лепа песма и т. д.¹⁸

Пета заповест Божја Пит. 227. Када не смемо слушати своје родитеље? . . . Када нам заповедају да грех учинимо. Родитељи више пута нуде а и терају децу, да пију жестока пића. Неки родитељи можда и незнају да је то за њихову децу отров, но деца која иду у школу знају то, а знају и то да се из пића рађају сваковрсни греси, па за то треба таку понуду учтивим начином да отклоне. За ступањ предавања послужиће библијска повест о апостолима Петру и Јовану пред синедрионом¹⁹ — „... ѿце праведно ѣсть предъ Богомъ, вѣсх послѣшати пѣче, нежели Бога. сдѣте“.

Шеста заповест Божја. Пит. 230. Ко греша против свога живота? . . . 3). који шкоди своме здрављу, особито неумереношћу и гњевом“. Према научној основи за опће пучке школе у краљевинама Хрватској и Славонији уче ученици IV. разреда неке партије из физиологије, процедура колања крви нпр. позната им је. Користећи се овим дечијим предзнањем, разложиће им катихета, како колање крви разноси алкохолни отров по целом телу тако, да се разболе бубрези, срце, мозак,

¹⁸ Овде је и преосвећени Летић напоменуо: „много гријеше они, који се у те дане опијају. . .“

¹⁹ Д. А. 4.

живчани систем, те да често пута и сама смрт наступи. Даље ће изнети: здравље и живот нам је дао Бог, а не ми сами, а ко га пићем алкохола самовласно одузима, постаје самоубијца, рушитељ права Бога, Господара живота и смрти. Таки самоубијца убија не само тело, него и душу: јер му последње дело бива смртни грех, који се никада више неможе поправити.²⁰ Библијска повест о самоубијству Саулову пред Филитејима. Самоубијцама се ускраћује црквени погреб.

Седма заповест Божја. П. 238. Шта треба да чинимо, да останемо стидљиви, невини? Овде додај и 4.) да нипошто не пијемо жестоких пића, јер од њих се рађа свака безстидност, коју Бог љуто казни. За ступан предавања, библијска прича о пототу.

Уваживши ове напомене, могао би катихета, са изгледом на успех, већ сад стати у редове бораца у светој борби против демону алкохолизма код деце, оцу премногих зала. До пуне победе би довела до душе једино кооперација цркве, школе, државе и дома. Ако смо принуђени оставити на страну наду, да ћемо државу у догледном времену задобити за ту кооперацију, не очавајмо ради помоћи од стране дома, он ће нас збиља помоћи чим буде свестан тога да он уопће помагати треба и мора. Овде ћемо споменути само ово: ето колико је сретних очева, којима се првенац родио, ушло у парохијско звање веселих очију и бијућа срца, да најаве рођење и узму знамење. Па да ли смо ми употребили ту згуду, да упутимо сретнога оца како ће васпитати ту новоређену зеницу ока свога, у вери, у моралу, антиалкохолизму?! Одговорите сами. О када би нам била при руци књижица у том смеру написана, популарно, ли за тај случај, да ју прижимо новоме и сретном оцу, колико користи! Држимо да би дом тога оца постао тако помагач катихетин и учитељев.

Јамена, на дан св. ап. Томе 1905.

²⁰ Dr. Friedrich Justus Knecht. Praktischer Kommentar zur biblischen Geschichte. Freiburg im Breisgau. 1904.

Мало се разведрава...

У Сомбор су сада упрле многе српске очи, па се са свакојаким очима гледа и види, шта су сомборски Срби учинили, када су српског патријарха за свога почаснога грађанина изабрали. Боже мој! друге вароши, па у тима баш и Срби бирају сада себи за почасне грађане Андрашију, Апоњију и Кошута, а у то исто доба и Сомбор бира себи почасног грађанина!... Сомбор варош је прва у овостраном Српству, која и Србина има за свог почасног грађанина, па ма како се променуле околности, кашње потомство ће ма и из аката моћи видети, да су у том Сомбору ипак живели Срби, да су тамо нешто и важили, кад је читава муниципија српског патријарха бирала и изабрала себи за свога почасног грађанина! Зар то не даје читавом Сомбору бар и у неколико обележје српске вароши?! Нећу да разгледам, јесу ли Сомборци то и у виду имали при томе чину, ал' факт је, да су и то постигли. Па шкоди л' то данас што год нашем Српству, што су Сомборци кадри били својој вароши српски тип дати?

Наша журналистика или се није на тај чин ни освртала, или га је пак осудила, људе своје странке, који су за то били, проскрибирала и преко читава ствари се несланим вицевама вицловала, и све је учинила, да се та ствар од великог замашаја, омаловажи. Доста је жалосно, што наша журналистика и овом приликом сама даје себи сведочбу сиромаштва и потпуног помањкања сваке свесности журналистичког позива.

Ми Срби живимо овде у широј Угарској у погледу своје цркве, као самоуправни народ. Црквена наша поглавица, патријарх наш је репрезентант свега тог нашег у црквеним стварима самоуправног српског народа. Па кад ми, а нашом иницијативом и страни дижу углед томе патријарху српском; зар се онда не одликује тиме и сав српски народ. Зар се не диже тиме углед и свему народу српском. И зар то не треба предочити томе народу, па и учити тај народ, да

није доста патријарха само имати, него да га треба и поштовати. Упознати треба народ са свима тима примерима, са којима се таково поштовање одаје и указује. Врло се добро сећам, да је Њег. Светост пре две-три године при једном великом дворском ручку од стране Њег. Величанства толиком пажњом одликована, да је имала места баш с десне стране до Њег. Величанства и да је Њег. Величанство за време читавог ручка највише баш са Њег. Светости говорило.

Па шта су наше новине о томе писале? Ево шта: две недеље су трубиле, како су већ и саме вести потпуно неистините да је наш патријарх и био позван на дворски ручак, а камо ли да је тамо и био. Или тек веле, да је патријарх једва у буџаку добио место и да је игнориран био, и тек када је „Српски Сион“ потврдио, да је Њег. Светост заиста била тамо, шта више и одлично седиште добила; онда су наше новине тек само престале трубити тенденцијозне неистините вести, у место да су знали осетити и приметити, и у место да су и народ упозорили и обавестили, да Њег. Величанство, када је при своме дворском столу поделио нашем патријарху почасно место с десне стране до себе, да том приликом није само према Георгију Бранковићу патријарху пажљиво било, него да је тим чином одликовало и цео српски православни народ... Е, ал' тешко је то преко зуба превалити, кад се лепа реч мора и о српском патријарху рећи, јер онда новине не би вршиле „своју народну мисију“!!! Зар да се наш народ не обавести, да се на надлежном месту и онда води о њему рачуна, да се онда тихо одликује, кад народ о томе и не снева, шта више кад му се журналистика његова од тога тенденцијозно и са поквареним укусом и отреса?!

Злонамерну пакост могли смо видети из недавнашњег броја једног дневног гласила, који на српском језику излази, да је избор Њег. Светости за поч. грађанина у Сомбору подмештена ствар, само да би Његова Светост добила Леополдов орден и баронат. Та то је пуко обмањи-

вање народа, и огледало покварености. Не знам хоће ли и какво ће одликовање постићи Њег. Светост сад о св. Николи од стране Њег. Величанства, али ако би буди какво и дошло, дошло би оно уједно и као одликовање Српства, па заиста је жалосно, да се може наћи у Српству људи, који се поводе за човеком који данас на сва уста виче против одликовања наше црквене поглавице. Заиста се данас једино тактичности Његове Светости може приписати, да се о српском народу ипак рачуна води и да тај српски народ још и угледа има. А ако су и Срби Сомборци са тим својим избором Њег. Светости за свога поч. грађанина ма и најмање допринели, да се путем одликовања српског патријарха и од надлежне стране и сам српски народ одликује; онда се ти Сомборци са тим својим чином још већма само хвалити и поносити могу, јер дигоше угледа и самом српском народу, и урадивши то, показаше да су поштоваоци своје црквене поглавице. И дај Боже угледао се на њих и остали српски народ, дај Боже да и остали српски народ пригрли свога патријарха, а Њег. Светост пак да доживи, да види себе окружена у великом јату свега српског православног народа, па с поносом да узмогне рећи, да Она с народом, а народ с њом — живи, стоји и мре.

г. Коста Бугарин К. Б.

Сомборска депутација код Његове Светости.

Позната је ствар свима штованим читаоцима овог листа, да је муниципија слоб. и кр. вароши Сомбора, ради сећања на педесетогодишњицу онога дана, када је Њег. Светост на се узела свештенички чин, у недавнашњој седници својој без разлике вере, народности и странака једногласно изабрала Њег. Светост за свога почасног грађанина и закључила, да о томе чину истављену диплому путем депутације Њег. Светости преда.

Депутација од 22 члана из Сомбора предстала је 6. (19.) о. м. Њег. Светости под вођством свога градоначеоника. У депутацији је било 4 Римокатолика, 2 Јевреја и 16 Срба.

www.uberas Svetost примила је депутацију врло љубазно и на поздрав изасланства је дирљиво одговорила и видело се из свега, да је Њег. Светост била веома пријатно дирнута са изразом тога одликовања, које му је сомборска муниципија указала.

Колико је овај приказ импозантан био, ево шта нам прича један члан изасланства: Нема тишина, сви чланови у најсвечанијем руху, пред патријаршким престолом . . . одједанпут се отворише врата и ступа са сигурним ходом, а благим лицем Њег. Светост, сед старац у црвеној ризи, лик свеца а не патријарха, па на громки поздрав депутације „живео“, — он све тихо и немо благосиља. Језа хвата човека, жмарци те пролазе, толику богобојажљивост улева у тебе тај свечани приказ, јер те убеђују о твојој маленкости, кад видиш, да је и тај велики патријарх само један скромни слуга и служитељ олтара божјег . . . уједно те и милина обузима, јер видиш да си пред патријархом српским, носиш се, што и иноверцима приказујеш своју црквену поглавицу, те им очигледно осведочаваш, да су Срби народ, који имају своју засебну старешину црквеног, који је патријарх свима православним Србима у земљама круне св. Стевана. Ал' и на Његову лицу видиш тронутост, јер осећа, да је пред њим један одани и привржени део повереног му народа, и дошао је да га одликује одличјем са којим као свог бившег суграђанина највише одликовати може.

Чланови изасланства стигавши пре подне влаком у Карловце, прво су отишли на св. литургију, затим су прегледали резиденцију и патријарашку дворску капелу, а тачно у 1/2 12 су Њег. Светости предстали.

Његова Светост је дочекала депутацију у тронсали, а у потпуној гали, украшена са патријарашким вел. крстом и свима орденима. После званичног чина се Његова Светост са свима присутнима и понаособ поздравила и са сваким чланом изасланства неколико речи проговорила. Затим је изасланство под предвођењем високопречасног г. Герасима Петровића прешло у дом народних фондова, које је као и остале велике установе Њег. Светости прегледало са толиким интересовањем, да је неосетно истекло време, за када је био заказан свечан ручак у патријаршији у почаст изасланству, те тако

депутација није имала времена, да још посети и прегледа гимназију, богословију и мађистрат, камо су такође намерни били отићи.

За ручком је Његова Светост наздрвила својим гостима, сомборски градоначеоник и др. Стеван Стеван члан депутације наздрвили су Њег. Светости и позвали га да посети Сомбор, што је Њег. Светост и у изглед ставила. Високопреч. г. прота Јеремић је пак наздравивши Србима Сомборцима нагласио и истакао, да је тај чин, којим су Срби сомборци заподели и спровели бирање Његове Светости за почасног грађанина — управо акт умне аристократије српске, јер се види, да се и у овом анархистичном добу, где млађи не поштују старијега, нашла једна велика варош, једна велика група Срба на челу са великим бројем интелигенције, која је показала и доказала, да зна, да хоће, да шгује своју црквену поглавицу и да не дели мишљење оних, који се на сваког угледног човека, само каменом бацати знају.

После обеда се повукло у побочне дворане, где је дуже времена и Њег. Светост пробавила у кругу својих сомбораца.

Око 1/2 6 часова су чланови сомборског изасланства поново предстали Њег. Светости, са њоме се љубазно опростили и још исто вече се натраг вратили.

Ово је кратак опис боравка сомборске депутације у Карловцима. Сомборац.

Северински банат и историја северинске жупаније

од Пешти Фриђеша.

(Продужење.)

Напоследку се говори о јенопољском владици, који се као једини спомиње у дипломи даној Чарнојевићу, који је још пре постајао.⁹⁾ Ђорђе Бранковић који неје био из породице срп. деспота, добио је од Жигмунда Баторија спахилук Вилагошвар, Панкоту и Шири и друге поседе око

⁹⁾ Писац дела „Срби у Угарској“ на 56. стр. пише, да је за доба Жигмунда Баторија, Тодор Тиводоровић у В. Сибињу основао срп. епархију, која је све свештенство у Ердељу приморала да ју призна као вишу власт. Наскоро за тим основано је у Борош-Јене (Јенопољу) срп. владичанство, где је после Сава Бранковић био владика.

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

Арада и Чанада, и назове се жупаном јенопољским. Његов син Аврам имао је 3 сина; један од тих синова именован Мојсије, имао је сина Соломона, који је био калуђер а доцније постане владиком. Овај Соломон такођер је имао сина Соломона, који у калуђарству добије име *Сава*, и после оца је био владика јенопољски, а доцније митрополит. Аврамов трећи син Данило је за турских ратова остао у Јенопољу. Од три сина је Лазар добио у калуђерству име Лонгинус, а за тим се извуче за јенопољског архиепископа у пећкој срп. цркви. Од Турака побегне у Влашку. После њега су протопопи били началници јенопољске цркве. Данилов унук је 1656. год. месеца Септембра за митрополита посвећен, звао се Сава. То је онај Сава, којег је Ђорђе Ракоција II исте године потврдио, а Исаија Ђаковић је био последник горе споменутих јенопољских владика.

Ако узмемо, да је 1607 год. у Лици био српски владика Сава, изгледа као да је то био онај исти Сава, унук Мојсија Бранковића, за чије се време пренела јенопољска столица у Ердељ. Но против тога мишљења говори, што неје било никаквог узрока, да се владичанска јенопољска столица премешта у Липу, јер су и Липу као и Јенопољ 1595. год. натраг освојили од Турака, те по сигурности у једнаком положају су била оба места. У осталом из доцније историје се види, да се јенопољско владичанство неје претопило ни у ердељско ни у липско, но од њега постаде арадско владичанство.

То су била владичанства пре Арсенија Чарнојевића. Друга привилегија цара Леополда од 1695. год. која је Србима дата, чини велику епоху у историји грчке цркве. У овој дипломи добио је митрополит право да именује грчке владике, а уједно ређа оне владике које је Арсен Чарнојевић именован.

Онда се још неје Арсенија Чарнојевића патријаршеска власт протезала и на Ердељ. Крајем 17. века седели су на столици пакрачких владика, владике грчко-сјеверни, но већ 1708. год. дођоше опет грчко-источне владике и седе до данас.

Мухачко-сигетско владичанство се претопило у будимско 1731. год; од сегединског постаде бачко, а од велико варадинског и јегарског владичанства постаде 1748. год. грчко-католичко. Јенопољско владичанство, које је под Исајијем Ђаковићем било спојено с темишварским, одделило се и већ 1710. год. постаде арадско владичанство.¹⁰⁾ Карловачко и зринопољско владичанство неко време је било одељено, и звало се костајничко, али 1774. год. се опет уједини са карловачким.

Чудновато је то у споменутој дипломи, што се темишварски и вршачки владика спомиње, а овамо је Темишвар и Вршац био у Турским рукама.

У Хрватској је почетком 17. века постојало православно владичанство. Владика се зваше свидничким и седео је час у Свидници, час у Плашком, Вараждину, Марчи, Лепи-Вини или Северину. Ово је владичанство Марија Терезија 1744. год. укинула. После силне борбе, ово су владичанство добили грчко-католици и потпаде под загребачког надбискупа. У Далмацији су два владичанства: задарско и которско била православна.

Наређење Ђорђа II. Ракоција кнеза, по којем жупанија Северинска потпаде под ердељско владичанство, горе споменутом дипломом Арсенију Черновићу датом промењено је, јер се овде спомиње вршачки владика, који боље да се звао карансебешким, јер је и Спиридон Стибица седио у Карансебешу, на стари двор владичански још је у Карансебешу.

Владичанску столицу је Вићентије Поповић пренео у Вршац,¹¹⁾ и од тога доба се владике зову вршачким владикама и читава се дијецеза посрбила.

¹⁰⁾ Гавра Фабијан: „Опис арадске жупаније“ на 133. стр. вели: Већ 1706. год. је правосл. владика Ђаковић и фондус купио себи у Араду и владичанску столицу пренесе из Борош-Јене у Арад. Многи веле да је то његов последник Јоанићије Мартиновић учинио. У повластици Србима 1777. год. даној, вели се да је од јенопољског и варадског владичанства постало арадско.

¹¹⁾ То би по званичном извештају било 1759. год. но није могуће, јер је Вићентије Поповић тек 1769. год. постао владиком. И Бем се буни кад вели, да је Јован Поповић 1774. год. именован за владика.

Карансебешке грчко-источне владике.

Бем, Пико и Кенђелац говоре да је први карансебешки владика био Партеније крајем XV. века, но тај Партеније је био 1542. год. војловичког манастира први игуман за којег се зна.

1695. год. Спиридон Стибица... Никола Димитријевић, 1722.; Мојсије Становијевић, 1728.; Максим Несторовић, 1739. Еутимије Дамњановић, 1741. Исајија Антоновић (1748. † 1749. митрополит) 1749. Јован Георгијевић (1769 † 1773. митрополит), 1769. Вићентије Поповић, 1786. год. Јосиф Јовановић Шакабент, 1806. Петар Јовановић Видак, 1829. Максим Манојловић, 1833. Јосиф Рајачић, 1843. Стеван Поповић, вршачки владика: Емилијан Кенђелац (1853.—1878.) Карансебешки владика: Јован Попашу.

Карансебешко владичанство никад неје пре 1865. год. било самостално.

Да видимо у неколико одношај, у којем је стајала ердељска грчко-источна црква са суседном Влашком. Влашки војвода Радул је хтео да направи реда у држави и цркви. Донде су Власи у Влашкој само једног грчког владика у Терговишћу имали. Но Влаха је у горњој Угарској и Ердељу много било, с тога патријарх цариградски наименује два митрополита, један од тих је постао митрополитом једнога дела Ungro-Vlachije и Северина почетком XV. века. Радул подели Влашку (Ungro-vlachia) на троје; један део је био дијецеза митрополитова, у другом делу (брајилски) наименовао је новог владика, а други наименовани владика добије крајовски банат са седиштем у Римнику. Радул војвода је 2 владичанства начинио, међу њима и северинско. Оног митрополита власт протезала се уговорима од 1595. год. и на влашка села у Ердељу. Кад је турско господство престало у Мађарској и Ердељу, престаде и власт тога митрополита. Марија Терезија је 1777. год. забранила влашким поповима у Ердељу да примају наређења из Букурешта. Ову наредбу су тим пре послушали, јер је Арсеније Чарнојевић јаку хијерархију у Угарској начинио, и под своју патријарашку моћ све је

влашке општине у Мађарској подвргнуо.¹² После сеобе Срба у Угарску, услед верске уније, престаде у Ердељу са свим православно владичанство, па кад га је Јосиф II. 1783. год. опет васпоставио, потчини га карловачком митрополиту.

Сава ердељ. владика је две синодске наредбе оставио; у једној препоручује, да се у литургији влашки језик узме место српског. Сава је 1656. год. именован за владика у 1687. год. је умро. Тада је поникла у Влаха жеља, да се оцепе од Срба. Ова чежња је још повећана дипломом Арсенију Чарновићу датом.

Осим ердељског владичанства ово су још била грчко-источна владичанства: мункачко, које је 1633. год. примило грчко-католичку веру, арадско, карансебешко. За православне Влахе је установљена у В. Сибињу митрополија. Ердељско је грчко-католичко владичанство, које је до сад под калочког надбискупа потпадало, тако исто постало митрополија; владике, које под њу спадају: еперјешки, мункачки, од кад је унија, лугошки, велико варадски, самош-ујварски. Фогарашко владичанство је папа 1721. год. канонизирао.

У доба ердељски кнежева је протестантска црква јако утицала на православно цркву. 1577. год. су ердељски редови решили, да они Власи, који оставе православно веру и приме Калвинску, могу себи своје владике бирати. Стеван Херче је за време Михајила Тордашија 1582. год. почео као калвин превађати св. писмо на влашки језик. Гавра Бетлен је 1624. год. опростио свештеницима плаћање десетка, но на то су само тако пристали, ако влашки владика буде зависио од мађ. реформатског владике.

Када су Власи у Ердељу почели остављати стару своју веру, сазове Барлаам митрополит синод за Влашку и Молдаву, и осуди калвински катихизис као јеретички. Али ово не поможе, јер је Стеван Фогарашки 1648. год. штампао таки катихизис, и те је исте године штампан и нови завет. За време владике Арона, Павла, Петра, у црквама су употребљавали влашке књиге

¹² Gebhardi: „Geschichte des Reichs Ungarn, und der damit verbundenen Staaten“ IV. 342—344. стр.)

и службу су служили на влашком језику. Овај покрет веје дуго трајао, јер је Сава II. православни владика 1675. год. издао заповест, да свештеници оставе славенски језик и узму влашки језик у литургији и да на влашком језику служе.¹³

За време ердељских кнежева је православна вера била потчињена оној вери, која је владала. У Мађарској ни у новије доба несу краљеви другу политику терали, јер 1706. год. је наредбом одузета од Арсенија Чарнојевића митрополитска власт и титула, а православни су потчињени рим. католичким владикама. Ову чињеницу повесничари несу као што треба пазили до сад. Овим наредбама узроке наћи, не би тешко било. Чарнојевић је исте године умро, па пошто је 1707. год. Исаија Ђаковић био његов последник, јасно је, да су оне наредбе изгубиле важност.

Факт је, да углед грчко источне цркве вековима врло низак беше, па и присталице православне вере несматрају као хришћане.

Краљ Матија 1469. год. забрањује Сасима, Мађарима и другим хришћанима да Влаसे узимају за чобане на својим добрима. Упада у очи, што Уласло II често употребљава погрдне речи против Влаха: *reversos homines* и *pessimi homines* и то свакако због верског фанатизма и антипатије. Краљ је Власима и Србима допустио да могу становати у Међешу, док се градски зидови не подигну.

Народи у XV. и XVI. столећу велику су неправду чинили другој вери, кад су сва права грађанска дали владајућој вери. Владари су мислили, да сваки може бити добар грађанин, ако прими веру, која господује. Ко би прешао на веру Влаха и Раца, јако се казни и губи имање. Тако је Уласло II. краљ 1500. год. Михајилу и Николи поречким племићима за то одузео имање, што су отпали од хришћанске вере и прешли на проклету веру влашку и рацку. Па и краљица Изабела је осуђивала то остављање вере.

¹³ Док је међу Власима протестанска вера сасвим нестала, дотле су Срби у селу Антину и Тординци и Срему примили реформатску веру. Не су ли ово наследници сремских хусита?

Ердељски владика Ђорђе Лепеш је 1437. год. староверце проклео, што несу плаћали десетка, али краљ Матија је 1481. године уништио ово плаћање десетка, по та се привилегија односи на „Раце и слична јеретике, који станују на земљама хришћана“. Тако исто наређује Уласло II. краљ. да Раци, Руси и Власи морају плаћати десетак и кат. владикама, по после их је од тога ослободио.

Има и таквих наређења, која показују леп пример верске трпељивости. Има наредба од 1591. год. која наређује да нико не сме своју опшину и јобађе приморати да приме његову веру, нити сме газда узети цркву друге вере, нити сме наметнути свештеника друге вере.

(Продужиће се.)

Основа закона.

о вероисповедним односима.

Хрватско-Славонске кр. земаљске владе, одео за богоштовје и наставу, поднео је Хрватско-славонском сабору следећу законску основу о вероисповедним односима.

I.

О вероисповестима.

§. 1. Свака законито призната црква или верозаконска заједница, овлаштена је свој верозакон јавно исповедати.

§. 2. На празнике и свечане дане било које законито признате цркве или верозаконске заједнице, не сме нико у непосредној близини места, где се служба божја држи, вршити послове и радње, којима би се свечаност сметала или умањивала. Исто вреди за улице и места, којима иду свечани опходи, док они пролазе.

§. 3. Црквене или богоштовне општине не могу ускраити на свом гробљу прикладно место за пристојан покоп припадника друге које вероисповести: а) ако се на гробљу налази породична гробница покојнога иноверца; б) ако у подручју управне општине, где је иноверац преминуо, или где је нађена лешина, нема гробља за чланове цркве или верозаконске заједнице којој покојник припада.

§. 4. За богоштовне потребе цркве или верозаконске заједнице дужне су непосредно

доприносити особе, које тој цркви или верозаконској заједници не припадају, само у толико, у колико та дужност извире из стварнога патроната, из иних реалних терета, или је основана на приватноправној подлози или је нанокон грунтовно осигурана.

§. 5. У колико су намети, пристојбе, приноси и подавања у корист законито признатих цркви и верозаконских заједница, њихових опћина и службеника основани на закону или обичају, или на признатом статуту, или су установљени с одобрењем надлежне управне области, утериваће се путем политичке оврхе, уз одржавање прописа постојећих за поједину врсту тих даћа. Исто тако даваће управне области своју помоћ при оврси одлука надлежних области законито признатих цркви и верозаконских заједница према свећеницима, службеницима и управним органима њиховим, којима се они са службе и надарбине односно плаће или с управе црквеном имовином одстрањују, или свргавају, или на њихово место успостављају или којима буду пресуђени на ношење трошкова, поведена против њих поступка, или којима се предузимају мере за осигурање уредне управе црквеном имовином, у колико су такве одлуке у складу с постојећим грађанским законима и с црквеним у краљевинама Хрватској и Славонији ваљаним прописима.

§. 6. У опћинама или градовима, где би се из опћинских средстава давала припомоћ у богоштовне сврхе, треба да у таковој припомоћи учествују у праведном размеру све вероисповести, које у подручју града или опћине постоје.

§. 7. Предстојници, службеници и припадници једне цркве или верозаконске заједнице не смеју вршити функције богослужења ни душобрижничтва над припадницима друге цркве или верозаконске заједнице, до ли тек у изнимним пригодним случајима, ако буду на то по овлаштеној особи нарочито позвани, или ако им је вршење таквих функција и без нарочитога позива допуштено по правилима те друге цркве или верозаконске заједнице.

Функције извршене унаточ тим одредбама немају правне ваљаности, па имаду области на молбу повређене приватне особе или верозаконске заједнице, пружити сходну помоћ.

§. 8. При женидбама међу припадницима

разних кршћанских вероисповести, може се привољење на женидбу очитовати пред душобрижником вереника или веренице.

При таквим женидбама имају наповеди бити у цркви једнога и другога заручника.

§. 9. надлежни душобрижници дужни су, ако намераваној мешовитој женидби нема запрека основаних на женидбеном закону, обавити и наповеди, чим буду за то замољени и потребите им исправе предложене, те о томе заручнику своје вероисповести издати уредовну сведоцбу.

§. 10. Не ће ли душобрижник једнога заручника, да обави наповеди намераване мешовите женидбе; то су у случају, ако оба заручника бораве у истој управној опћини, довољне наповеди тек од душобрижника другога заручника уз писмену сведоцбу сведока о томе, да је дотични заручник пред њима замолио свога душобрижника за обаву наповеди, а потоњи је то ускратио.

Ако пак заручници не бораве у истој управној опћини, обавиће на темељу такве сведоцбе наповеди она управна област I. молбе у подручју, које има уредовно средиште душобрижник који не ће да обави наповеди.

§. 11. Не ће ли један од душобрижника, да изда заручнику своје вероисповести писмену сведоцбу о уредно обављеним наповедима за његову страну, овлаштен је душобрижник другога заручника, обавивши наповеди, предузети венчање на темељу писмене сведоцбе двају сведока о томе, да је дотични заручник пред њима замолио свога душобрижника за сведоцбу о обављеним наповедима, али му је таква сведоцба ускраћена.

§. 12. Сведоци, који не знаду писати, могу своју изјаву у случају прве алинеје §. 10., те §. 11. дати у записник код душобрижника, који има да обави венчање. На место писмене сведоцбе по другој алинеји §. 10., довољна је свагда и записничка изјава сведока код дотичне управне области.

Сведоци треба да буду пунољетни мушкарци, са сталним пребивалиштем у дотичној жупи.

§. 13. Против вереника, женидбених сведока и душобрижника, који судјелују код венчања особа разних кршћанских вероисповести, а да пре тога нису обављене наповеди по пропису §. 10., или да није предлежала

сведоца предвиђена у §. 11., поступаће управне области по §. 24. овога закона.

Истој казиви потпадају и сведоци напоменути у §§. 10. и 11., ако се огреше против прописа истих параграфа.

II.

О прелазу из једне вероисповести у другу.

§. 14. Прелаз на коју од законито признатих вероисповести, слободан је по властитој одлуци свакоме, ко је навршио 18 година живота.

§. 15. Ко намерава прећи, има ту своју намеру очитовати своје надлежном душобрижнику у назочности двају пунолетних сведока и заискати од њега писмену сведоцбу о очитовању свом.

Ускрати ли надлежни душобрижник издати му затражену сведоцбу, или у опће саслушати га, имаду сведоци у назочности његовој очитовати код надлежне управне области I. молбе, да је дотичник пред њима изјавио надлежном душобрижнику намеру своју, да жели прећи из његове вероисповести, односно да дотичника није хтео саслушати надлежни душобрижник.

О тој записничкој изјави, управна ће област одмах обавестити како душобрижника оне вероисповести, из које дотичник смера иступити, тако и душобрижника оне цркве, у коју жели ступити.

§. 16. Пошто онај, који прелази, покаже од надлежнога душобрижника издану му сведоцбу душобрижнику оне вероисповести, у коју жели прећи, или пошто потоњи душобрижник прими од управне области обавест о записничкој изјави сведока, дотична је црква потпуно овлаштена, да прими у своју свезу онога, који жели прећи.

Прелаз је довршен, чим душобрижник дотичне цркве изјави прелазнику да га прима.

§. 17. Душобрижник, који прими у своју цркву новог члана, дужан је путем управне области I. молбе одмах о томе обавестити надлежнога душобрижника оне вероисповести, којој је прелазник до тада припадао.

Душобрижници имаду оне, који су на вероисповест њихову прешли, уписати у своје матице, уз назнаку дана којег су примљени.

§. 18. С ваљано обављеним прелазом, престају у напредак сва на верозаконској свези

основана права и дужности онога, који је прешао, према цркви и верозаконској заједници, којој је дотада припадао.

§. 19. Прелаз предузет мимо одредбе овога закона, нема правне ваљаности. Осим тога, имаду се сви учесници у такову деловању казнити по пропису §. 24.

III.

О вероисповести деце.

§. 20. Законита или законитом изједначена деца, следе веру родитеља својих, ако оба родитеља припадају истој вероисповести.

Незаконита деца следе веру материну.

Находима и у опће таковој деци, којој родитељи нису познати, одређује веру, ако је непозната, онај, који их бесплатно узме на отхрањење; иначе тугор.

§. 21. Код мешовитих бракова могу супрузи пре или после венчања уговорити, да сва или поједина деца следе веру материну.

Такав уговор могу супрузи само између себе ваљано углавити. Уговор губи снагу, ако један или оба родитеља пређу на другу вероисповест.

Обвезе једнога или обају родитеља, дане ма кому трећем, немају правне снаге.

Ако уговора нема, следе деца вероисповест очеву.

§. 22. Верозаконска припадност детета, установљена по §§. 20. и 21., не може се мењати пре навршене 18. године живота, осим у следећим случајевима:

1. У мешовитим браковима, могу родитељи код деце испод седам година, споразумно у границама §. 21. променити вероисповест, којој су дотада припадала по закону или уговору.

2. Кад један или оба родитеља или кад незаконита мати пређе на другу вероисповест, поступа се с децом испод 7 година, као да су после прелаза рођена.

3. С позакоњеном децом, која нису навршила 7 година, поступа се као да су рођена у законитом браку.

4. У изузетним и особита обзира вредним случајевима, а нарочито у интересу јединства верскога одгоја, може надгугорствена област на молбу родитеља, тугора или иных особа, којима припада право одгоја, допустити промену вере деци изнад седам, а испод осамнаест година.

§. 23. Родитељи и татори, који узраде против ових прописа, казниће се по §. 24.

У случају повреде тих прописа имаду о власти поступати по §§. 25. и 26. и одредити што по закону одговара.

IV.

Прелазне и заглавне установе

§. 24. Прекршаји овога закона казниће се глобом до 500 круна. У случајима особито тешким, или у случајима поврата може се уз глобу изрећи и казан затвора до 60 дана.

§. 25. За поступак по овом закону надлежне су управне области у редовитом молбеном течају.

Рок утоку је 14 дана.

Поступа се редовно уреда ради.

§. 26. Препори о верозаконској припадности детета из мешовитог брака, установљеној уговором родитеља, решавају се ипак само на захтев оца, матере или татора. Такав се захтев може ставити, докле год дете не наврши 7 година живота.

§. 27. Кр. хрватско-славонско-далматински земаљско владни одио за богоштовље и наставу одредиће до потребе иза правоћности одлуке, да се дете упише у матице оне вероисповести, којој по одлуци припада.

§. 28. Упис у матице једне вероисповести, обављен на темељу правоћне одлуке, није обвисан од брисања из матице оне вероисповести, у матицама које је дете било пре уписано.

§. 29. Верозаконска припадност особа, које нису припадници краљевина Хрватске и Славоније, просуђује се, као год и особни њихов статус у опће, по законима њихове домовине.

За начин верозаконскога прелаза њихова, обављена у краљевинама Хрватској и Славонији, вреде установе овога закона. Тек ако они не припадају ни једној од цркви или вјерозаконских заједница, признатих у овим краљевинама, имаду они своју намеру, да желе приступити у коју законито признату цркву или верозаконску заједницу, очитовати код управне области I. молбе, која ће о томе обавестити душобрижника оне цркве или верозаконске заједнице, у коју они желе ступити.

§. 30. Закон овај стаје на снагу даном проглашења. Тога дана губе снагу сви закони, наредбе и прописи, који су у опреци с овим законом.

§. 31. Проведба овога закона поверава се бану, који се подједно овлашћује, да изда потребите за provedбу наредбе.

(Продужиће се.)

Д о п и с.

(Панчево Илариону Руварцу.) У недељу 22. октобра о. г. Панчево је одало част умрломе архимандриту Илариону. Црквена општина приредила је тога дана после литургије свечани парастос, на којем је узело учешћа српско грађанство свију редова. На хору је складно појало певачко друштво, којим је дириговао г. М. Топаловић. После отпојане песме „Со свјатими“, ступио је пред двери свештеник г. Д. Радловић. У доста дугом говору своме, дао је говорник податке о животу Иларионову, истакавши његове заслуге за цркву и народ. По завршетку парастоса подељено је освећено кољиво.

После подне за 4 сахата заказана је била свечана седница Омладинског Кола „Узданица“. Много пре, него што је отпочела седница, изкупио се у свечаној дворници Светосавског Дома многобројни свет. И женско и мушко старо и младо, богато и сирото састало се у богато декорисаној дворници, да присуством својим ода признање признатом научнику српском Илариону.

По утаначеном већ у напред програму, председник је отворио ову свечану седницу. Одмах је прочитао и свој лепо смишљени некролог умрломе архимандриту. После г. председника Милана Мандровића, ступио је пред публику заузимљиви тајник „Узданице“ г. Милан Ј. Поповић, правник. Симпатична појава овог одушевљенога омладинца, као и лепо од њега сневани и прочитани пролог о раду и заслугама Иларионовим, наишао је на топал поздрав од стране присутних.

Седница је завршена, крунисана дивним говором др. Бранислава Станојевића о Илариону Руварцу. Њему својственом елганцијом, прочитао нам је он свој исцрпни, лепо и стварни говор. Мени је жао, што не могу цео говор његов репродуковати. По сећању ћу ипак рећи о чему је говорио.

Узео је на себе дужност да у овоме храму народном, проговори о Илариону као слуги народном, пошто је до подне у храму Божјем, оцртан покојников рад као слуге Божјег. Ода-

јући признање Илариону, наглашује како је у њему срећно спојен био светао ум и анђеоско добро срце. Већ из наслова прве његове радње на пољу историје, види се шта ће бити његов будући рад. То је и Иларион обележио унапред у оним својим речма „на изворе, на висину, на чистину!“ Руварац није само зато важна појава, што је тражио истину, већ и зато, што је у ово доба „лудог“ родољубовања, имао куражи да устане и да каже, како народне песме и народна традиција не могу послужити као сигуран извор народне историје. Заиста је то нешто страшно, у оно време, када је историју писао Панта Срећковић, и када је Милош Милојевић тврдио да је прва српска држава постојала у Африци и да је њоме владао Србин владар из куће Дрндаровића, у то дакле време устати па казати, да прослављени јунак српски Марко Краљевић није био ништа друго него потурица и скутоноша Бајазита, турског Султана, који је погинуо помажући Турцима против Хришћана-Румуна у битци код Краљева. Њега су зато почели називати издајцом и историјским нихилистом, јер обара традицију. У једном разговору у ман. Гргетегу, кад се почело говорити о традицији, оборио се Руварац оправданим гњевом на њу и рекао је: „Шта вам је толико стало до те традиције. Та она каже да је цар Душан дао убити свога Оца; она каже да је краљ Вукашин убио цара Уроша, она вам каже да је Вук Бранковић издао цара на Косову. И вама годи та традиција, а не годи вам када се историјским документима докаже, да један цар српски није био оцеубица, да се међу српском властелом нико није могао наћи који би подигао руку на свога господара, и да није зет царев издао на Косову овога“. Да би се умањила величина заслуга Руварчевих, трубило се да он само руши и обара. Та је тврдња лажна, јер Руварац ако је коју поставку оборио, одмах је на њезино место иставио историјски факат, који је он својим проницавим духом пронашао. Говорник је ово баш нагласио, јер је врло добро приметио, да је Руварац после смрти врло једнострано оцењен. Сви су наиме величали њега као научника, који је тражио истину. У ствари је он много заслужнији што је изнео на видело многе истине. Руварцу се пребицивало, да је ситничар, јер се бавио ситницама. Истина је, да се он бавио и мање важним стварима, али ником не пада на памет, да

Руварца цени по тим радовима. Не. Руварац се мора ценити по његовим већим радовима, а то су онај о кнезу Лазару, па онај о пећским патријарсима, Montenegrina и др. Пребацивало му се као озбиљном писцу, да му је неозбиљан стил. Но колорит и стил његових дела, одају баш правог и искреног Руварца, који се није хтео чинити друкчијим него што јесте ни у писаним делима својим. У томе је баш његова величина, што је и у тим делима он, онај прави „ћудљиви“ Руварац, а не неки извештачени, бољи. Колорит његових дела најпосле прибавио му је врло велики број читалаца. Ни један можда стручњак, није имао толико лајика за читаоце као Руварац. Свакако то долази и отуда, што је у сред најозбиљније расправе о каквом предмету, умео на свој начин да задене Пантелију Срећковића, или н. пр. да исприча како је он од Новаковића, кад је овај био у Цариграду тражио неке податке, а он му место података послао морске рибе!

Руварац је велики и калуђер. У калуђерству је био предан. Да је био истинит калуђер, види се и по томе, што је, као што су неки приметили, најрадије писао о старим српским патријарсима, манастирима, записима и написима на богослужбеним књигама и епитрахилима, њима је велику важност придавао. Он има несумњивих заслуга и за нашу нар. црквену аутономију, којој је из дужности служио као архид. конзисторијални бележник за време патријарха Ивачковића. Када је дошао Герман за патријарха, био је гањан. Говорник је споменуо како је архимандрит онда рекао Герману „Ваша Светост ме може отерати у најгори манастир, може ме оделити од света, али ме не може оделити од онога, што ми је најсветије. Не можете ме оделити од мојих књига и рада на историји“. Време је донело своје, те је он баш за време Германово нуђен а и изабрат био за вршачког епископа. Говорник је прочитао писма Иларионова брату Димитрију, у којима каже, зашто се није примио владичанства. Но да се је примио, навео је своје уверење говорник, зацело би у св. Синоду био најдостојнији међу достојнима. Стекао би свакако и више заслуга за аутономију. Пошто се пак није тога примио, могло би се поузданошћу неком рећи над њим оне Теофанове речи над одром патријарха Германа „Да је друкчије било, било би друкчије“.

Величина и карактер Иларионов види се и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

www.unilib.rs

из овога када је напредњачка влада у Србији оборила митрополита Михајла, понудила је митрополитску митру Илариону. Он је одговорио „да би радо био митрополит Србије, али митрополит напредне странке никако“. Говорник напомиње фаталну појаву да од наша три архимандрита-историчара Рајића, Дучића и Руварца није ни један био владика!

Руварац се истакао међу настојатељима својим безпрекорним радом. Сви манастири укупно нису толико вишка унели у нар. фондове, колико једини Гргетег за његова времена. И тај заслужни Руварац мора да дочека, да за лечење свога драгоценог здравља добије припомоћ од саб. одбора. Иларион је задужио Српство и тиме, што му је оставио красну библијотеку, у којој су најдрагоценије благо баш саме његове књиге!

Од нарочита ефекта био је завршетак говора, који се састојао, како говорник рече, из једне од најбољих песама, што их наша књижевност има. Говорник је на име прочитао ону њезну посвету матери, што је штампано уз књигу „О Кнезу Лазару“. Још је говорник нагласио, како је то лепо што се Руварца сетила баш цркв. општина панчевачка и омладинско коло „Узданица“. Позвао је све присутве, да кликну великоме историчару: „Слава“, на што се народ искрено одазвао кличући: Слава великоме Руварцу!

Можда где нисам тачно навео речи говорникове. Волео бих баш, да то буде повод, да се говорник одлучи и цео свој говор штампа.

— Њ.

ЛИСТАК.

Вести.

Саборски је одбор сазват за 23. о. м. (6. Децембра) у редовну седницу; архијерејски административни одбор за 16. (29.), а конзисторија за 17. (30.) о. м.

Будимска је црквена општина закључила, да се на св. Николу, као на дан прославе 50. годишње свештеничко-архијерејске службе Његове Светости одржи свечано благодарење у будимској цркви, а подједно и да се изашље депутација да поздраве и честита тај дан Његовој Светости.

А женска задруга „Мајка Ангелина“, изаслаће

такође своје изасланство да честита славу Његовој Светости, као своје великом добротвору.

„Зора“ Илариону. Српско академско друштво „Зора“ у Бечу приређује у недељу 3. дец. (20. нов.) 1905. свечан комере историчару српском † Илариону Руварцу.

I. Комере отвара председник „Зорине“ секције за ђачко образовање *Ранко Вујић* stud. ing. и предаје слику Руварчеву коју је „Зори“ израдио.

II. О животу и раду великог покојника говори *Алекса Ивић*, stud. phil.

Локал: Ресторација: „Zum Weingarten“, Getreide-Markt 5.

У Бечу 12. (25.) новембра 1905.

Председник: *Марко М. Исаковић*; Тајник: *Атанасије Каракашевић*.

Капу доле! И ако је опште мњење, да смо ми тако страстан противник наших радикала, да им не можемо ни њихово најбоље дело признати и похвалити, што је неистина, јер ми још никад нисмо ни на једно њихово добро дело, које је добро — што у осталом врло ретко бива — напали, а у разговору и ш њима и с другима признали смо им свако добро дело њихово.

Истина, нисмо ни једно њихово добро дело у листу похвалили, што се у осталом не може од нас ни искати ни захтевати, јер ни они не хвале туђа добра дела, а друго то чини њихова „Застава“.

Ну, сазнавши за једно њихово наумљено добро дело, не можемо, а да га у напред не похвалимо. А ствар је у овоме.

Из Панчева нам јавља наш пријатељ, да је из радикалских кругова дочуо, да ће члан саборског одбора и новоизабрани посланик шајкашки г. др. Мита Мушички, у првој идућој седници саборског одбора ставити предлог, да члан саборског одбора г. др. Жарко Миладиновић иште против себе истрагу услед *онаквога* писања о њему у „Бранику“ од стране г. др. Јована Шевића, т. ј. да поднесе тужбу против њега, и док се ствар не реши, да не присуствује седницама саборског одбора.

Ово је ваистину умесно, и држимо, да против тога не ће моћи имати ништа ни г. Миладиновић.

У 253. бр. „Браника“ рекао је г. Шевић за г. Миладиновића и ово у своје „Отвореном писму“: „А како се г. докторе назива онај радикалски корифеј, члан данашњег саборског одбора, који својим упливом као такав, изради једној странци од народних фондова један већи зајам на хипотеку, какав дотична странка нигде није могла добити, на погоди претходно за исхођење тога зајма 1000 К?

Ка кад тај човек вавда таквих чистих ствари имаде, нисам ја имао право, кад сам у моме допису рекао, да имаде и таквих чланова саборскога одбора, који своје по народу поверене им положаје експлоатишу у своје егоистичне сврхе“.

„Хоћете ли и на то одговорити г. докторе?“

„Ако Вам то није доста, ја знадем још јасније говорити“.

„Онај који хоће да буде вођа једне странке, тај мора имати чист образ, па тек онда сме критиковати друге“.

„Ја мислим г. докторе, да је ово доста јасно писано и разумљиво за свакога човека“.

„Ви и сваки који поле наше прилике познаје, наћи ће у овим ретцима верну слику онога господина, кога се то тиче. Вама г. докторе стојим увек на билези, а ако се Ви можда или који други члан врло штованог саборског одбора увређеним сматрате, изволите ми дати прилику, да овај пријатељски разговор пред судом наставимо“.

Не учини ли г. Мушички горњи предлог, — устриш л саборски одбор, да се *онако* што јавно о једном његовом члану каже, — онда, е онда...

— **Нака се и ово забележи!** — У 250. броју „Заставе“ од ове године написао је г. др. Бранко Илијћ *фишкар н. црквених фондова* чланак, у коме дословце ово доказује: „Из 5. § а V. одеља краљевског рескрипта и односно из 30. §-а саборског устројства види се, да управа, руковање и надзор над свима манастирима припада *искључиво* саборском одбору. Из овог следи, да он сам може *непосредно* манастирима управљати, манастирском имовином сам руковати, предрачуне и закључне рачуне вготовљавати, једном речју *неограничен господар бити*“ (Курзив је наш.)

Но пошто исти кр. рескрипт у 10 § у IV. одеља слово 8) наређује да манастирске рачуне ревидира II. одсек конвисторије, а то је административни одбор, из тога мора да следи, да они рачуни, које би вготовљавао саборски одбор као *непосредни* управитељ манастирских имања, иду административном одбор на ревизију.

Даклем виши орган да полаже рачуне нижем органу.

Да! тако би изгледало кад би се ослонили на адвокатско извртање параграфа, а не на врело правничко тумачење истих.

Мало више сбса неби шкодило! „Нека реши сваки ко непристрасно судити уме!“ — тако позива на оцењивање свога чланка г. чланкописац.

[Ми ћемо о поменутом чланку коју више проговорити у идућем броју.

— Уред.]

Нова је земљорадничка задруга основана у *Печи* у арадској жунанији и у *Грубишном пољу* са неограниченом одговорношћу.

Уредник: **Димитрије Руварац**, протојереј.

Послате књиге на приказ.

Екохорте у недељне и празничне дане преко школске године, за ученике средњих школа. Саставио протопрезвитер *Иван Маширевић*, професор катихета. I. Део. Цена 1. К. 50 ф. Карловци 8^о 96.

Нов лист. Како данас мање више свако пијоле веће српско место има своју штампарију; није чудо, што је и Сомбор дошао још до једне своје српске штампарије, чиј је власник г. *Владимир П. Бајић*.

А како се штампарија без листа тешко може одржати, — као и једна политична странка —; то је и Бајић покренуо лист: „*Слога*“.

Издавалац и одговорни је уредник листу власник штампарије, а листом руководи г. *Стеван Бенин*.

Цена је листу до краја године само 1 К., а на годину 8 К.

На челу листа рече се, да је „Слога“ недељни лист, а не рече се у које ће дане излазити, дочим је стављено да је „Слога“ лист за народне потребе и интересе.

Облица старог грчкога језика, написао их Проф. Вас. Ђерић у Биограду 1905. *Критикује* гим. професор *Глиша Лазућ*. Карловци 1905. 12^о 13. стр.

Одговори уредништва.

Г. *Јовану Магарашевићу*, пароху у Чепину. На Ваш чланак — одговор — у 249. бр. „Заставе“, под који се потписасте, а тако и на чланак у 323. бр. „Novog lista“ под насловом: „Srpski Eriškopat protiv sloge Srba i Hrvata“, под који се истина не потписасте, ал га Ви написасте; одговорићемо Вам достојно у идућем броју.

Дотле се претрпите и заварите у речник, шта значи: „*цвоњак*“, шта значи „*штребери попови*“, и како зову Румљани радикалски новчани завод — па и сами радикали.

Јавна захвала.

Батосечка цркв. школска општина у вавредној скупштинској седници која је одржана 26. октобра (8. нов.) 1905. год. донела је следеће: „Председник Михаил Мађаревић умољава перовођу да прочита решење Славн. Епарх. Адм. Одбора Будимског у

У коме су рачуни како црквени тако и општински од 1894. — па до краја 1904. год. одобрени.

Ово је врло обрадовало присутне чланове, и жеља им је да се за тај труд јавно благодари преч. Госп. Јереју *Светозару Бољарићу* администратору батосечком, који је једини он био у стању да квите и књиге покупи и да споменуте рачуне састави. — Даље не само да је рачуне саставио, него је и перед све лепим примером, проповеђу и саветовањем поправио. Он је школу која је на прагу пронасти била, сачувао и у најбољи ред опет својим трудом и завимањем довео да сад одговара прописима, и најзад што је најжалосније било, он је цркву која ни обичној кући није одговарала без ичега, и без да је грађане и потуре стало, довео у најбољи ред да сад одговара правој богомољи, и да је човеку сад милина у њу ићи и св. Богослужење слушати.

За тај труд његов ми батосечани кличемо и молимо се свевршњем творцу: да Бог поживи дуго и и дуго нашег г. пароха, и да га срећа прати целог века његовог на дику и понос народа свог!

У име црквене школске општине

Нестор Божин
учитељ и перовођа.

Михаил Мађаревић
председник.

Јавна захвала.

За своју свету дужност сматрам, да у име своје и своје деце најтоплије благодарим свима ученицима и сажалиоцима у ненадној смрти моје незаборављене добре супруге Софије, преминуле две 11. а сахрањене 13. о. м.

У првом реду свесрдно благодарим околној браћи свештеницима, наиме вреч. г. И. Перкаћанском, протојереју и админ. протопопијата вуковарског, преч. г. г. паросима: Ј. Тркуљи мирковачком, Ђ. Мишићу бршадинском, Тр. Бугарском лазанском, и част. г. г. администр. парохије: М. Мијатовићу мариначком, Гајићу рајевоселском и Ур. Јовановићу габошком, који сионтано за укуп дођеше, врлу поцојницу побожно опојаше и сахранише.

Надаље топло благодарем свима у месту г. г. чиновницима, гимн. професорском збору и гимн. младежи, корпорацијама, грађанима, пријатељима и пријатељицама и свима без разлике, као и свима са стране, који сви ценећи врлине покојнице, ретке добре супруге и њезне мајке, до вечне ју куће испратисе.

Уједно смерно благодарим нашим узвишеним црквеним великодостојницима, наиме: Његовој Светости преузвишеном г. патријарху Георгију, и високопреосвећеној г. г. епископима: Мирону, Гаврилу, Лукијану, Митрофану и Георгију, који ми благонаклоно, ценећи врлине покојнице брзојавно и писмено своје високо саучешће указати благоизволише. Још топло благодарим дотичној г. г. архимандритима, протопрезвитерима (протојерејима) дотичној преч. и препод. г. г. про-

тосинђелима и игуманима, настојатељима манастирским, дотичној преч. г. г. паросима и браћи свештеницима. Напоследку свесрдно захваљујем свима нашим осталим цјењеним пријатељим, пријатељицама и знанцима у месту и на страни, који ми било устмено, било писмено, било брзојавно своје саучешће указаше, пуно пријатељске и хришћанске утјехе, које све беше мелем ојађеном срцу нашем.

У Винковцима 22. окт. (4. нов.) 1905.

ојалошћени супруг

Ур. Ђурић

протојереј и парох, са породицом.

Књижевни огласи.

Изашла је нова књига из штампе:

„ВЕЛИКИ ТИПИК“

који се може добити само код издавача Српске Манастирске Штамарије по 4 круне од брошираног примерка. Укорићен 5.— К.

Српска Манастирска Штамарија.

Изашла је из штампе, и може се добити код потписате управе књига:

О П И С

СРПСКИХ ФРУШКОГОРСКИХ МНАСТИРА 1753.

Преоштно: Димитрије Руварац.

Књига је штампана на лепом белом папиру и има 488 стр.

Цена је књизи увезаној у платно — сва — 5 Кр, а неуезаној 4 Кр.

Управа српске манастирске штамарије.

Изашла је из штампе нова школска књига, под насловом:

ШКОЛСКА ДЕЦА

НА

СЛУЖБИ БОЖЈОЈ

УПУТСТВО

ЗА

ПРАВОСЛАВНЕ УЧЕНИКЕ СРП. ОСНОВНИХ ШКОЛА

како да у св. цркви на богослужењима суделују.

Издање Српске Манастирске Штамарије у Ср. Карловцима. — Цена је књизи 20 потура.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

Ad бр. К. 799. ex 1905.

2—2 86

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха помоћника у Куману II. плаћеног разреда.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднете надлежним путем овој конзисторији до 10. (23.) децембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 18. (31.) октобра 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 1366/1033 ex 1905.

88 1—3

ЕДИКТ.

У брако-разводној парници Живана Недељковића из Карловаца против супруге му Терезије рођ. Кракановић, сада непознатог боравишта, расписује се едикт с тим, да се поменута Терезија, овој конзисторији у року од три месеца дана, рачунајући од дана првог уврштења едикта овог у „Српском Сиону“ или лично или преко свога заступника пријавити има или место садањег свог пребивалишта означити, јер ће се иначе бракоразводан поступак и без ње наставити и довршити.

Из седнице Архид. конзисторије, држане у Карловцима 18. (31.) октобра 1905. год.

Председништво

ДРАЖБА. 89 1—1

Дана 22. новембра (5. децембра) о. г. продаваће се у 10 сати пре подне риболов манастира Беочина на јавној дражби под закупи на три године.

Управа манастира.

Ad бр. К. 1367./1019. ex 1905.

90 1—2

СТЕЧАЈ.

Расписује се *стечај* на упражњено парохијско место VI. разреда *Крушедол Шатринци*.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднете надлежним путем овој конзисторији до 30. новембра (13. децембра) о. г.

Архид. конзисторија у Карловцима 18. (31.) октобра 1905. г.

Председништво

Ad бр. К. 837. ex 1905.

2—2 87

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Кечи VI. плаћеног разреда.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднете надлежним путем овој конзисторији до 10. (23.) децембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 21. октобра (3. новембра) 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 1201/939. ex 1905.

84 2—3

ЕДИКТ.

У бракоразводној парници Илије Барвалца, из Боботе, против супруге му Душанке рођ. Марић, сада непознатог боравишта, расписује се едикт с тим, да се поменута Душанка овој конзисторији у року од шест месеци, рачунајући од дана првог уврштења едикта овог у „Срп. Сиону“ или лично или преко свога заступника пријавити има или место садањег свог пребивалишта означити јер ће се иначе бракоразводни поступак и без ње наставити и довршити. —

Из седнице архидијецезалне конзисторије у Карловцима 21. септембра (4. октобра) 1905.

Председништво.

Бр. Е. К. 288. ex 1095.

80, 3—3

СТЕЧАЈ.

Расписује се овим *стечај* на парохију I. плаћеног разреда у Широкој кули, протопрезвитерат личка.

Рок компетовању оставља се до 1. (14.) новембра 1905. године.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 1. (14.) септембра 1905.

Председништво.

Ad бр. К. 798. ex 1905.

2—2 85

СТЕЧАЈ

на упражњено место пароха у Иванди V. плаћеног разреда.

Компетенти имају прописно инструјисане молбе поднете надлежним путем овој конзисторији до 10. (23.) децембра о. г.

Епарх. конзисторија у Темишвару 18. (31.) октобра 1905.

Председништво.

Бр. Е. К. 314 ех. 1905.

81 3—3

Бр. Е. К. 317. ех. 1905.

3—3, 82

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава Софија Бекић непознатог боравишта, да је њезин муж Буро покренуо против исте бракоразводну парницу код ове Еп. Конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана рачунајући од дана првог уврштења овог у „Срп. Сион“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свог на законит начин опуномоћенога заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње и на њезину штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком 1. (14.) септембра 1905.

Председништво.

ЕДИКАТ.

Овим се обавјештава Јелена Вишњић непознатог боравишта, да је њезин муж Раде покренуо против исте бракоразводну парницу код ове Еп. Конзисторије, па се позива, да се у року од 90 дана рачунајући од дана првог уврштења овог едикта у „Срп. Сион“ пријави овој власти или лично или вјеродостојно писмено или преко свога, на законит начин опуномоћенога заступника, јер ће се иначе речена парница и без ње и на њезину штету окончати.

Из сједнице Епарх. Конзисторије, држане у Плашком, 1. (14.) септембра 1905.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЗВОНОЛИВНИЦА И ФАБРИКА ГВОЗДЕНИХ КОЗА ЗА ЗВОНА АНТОНА НОВОТНИЈА

У ТЕМИШВАРУ, ФАБРИЦИ препоручује се — са гаранцијом на више година — за израду нових звона и за преливање пукнутих звона у овакој величини, као и за целокупно хармонично удешено звоњење, провиђено са круном од кованог гвожђа, тако удешеном, да се звона по вољи и лако могу кретати, ако би се на једном месту излупало, чиме се звона сачувају да не пукну.

Особито препоручујем

од мене изнађена и много пута одликована

са отвореним одушкама провиђена звона,

која су у горњем делу — као виолина — са отвором у виду фигуре ζ провиђена и като имају дуготрајнији, снажнији и дубљи звук, него звона по старој системи прављена, тако да се овако једно патентирано звоно од 327 килограма изједначаје са звуком других по старој системи ливених звона од 461 килограма.

Даље препоручујем козе за звона од кованог гвожђа, у тороњу слободно стојеће; звона или шоље за сатове од метала; прављење старих звона са крунама од кованог гвожђа. —

18—24, 8.

Илустровани ценовници и прорачуни трошка бесплатно и франко.

На миленаарској земаљској изложби у Будимпешти 1896. награђена са великом миленаарском медаљом.

„Српски Сион“ излази сваких 15 дана на 2 цела табака. Цена му је: За Аустро-Угарску, Босну и Херцеговину на годину 8 круна, на по године 4 круне, а на четврт године 2 круне. За СТРАНЕ ЗЕМЉЕ: на годину 10 круна. Поједини бројеви 40 филира.

Претплата, огласи, стечајеви и рекламације у року од 15 дана шаљу се Администрацији а оста-а рукописи уредништву „Српског Сиона“ у Карловце. За огласе, објаве и стечајеве плаћа се 10 филира и од једног реда ситних слова. — Неплаћена писма се не пријају. — Рукописи се не враћају.

Све спорове овога листа у ствари претплате или других потраживања решава котарски односно опћински суд у Карловцима.

Издање и штампа: Српске Манастирске Штампарије у Ср. Карловцима. 732. 1905